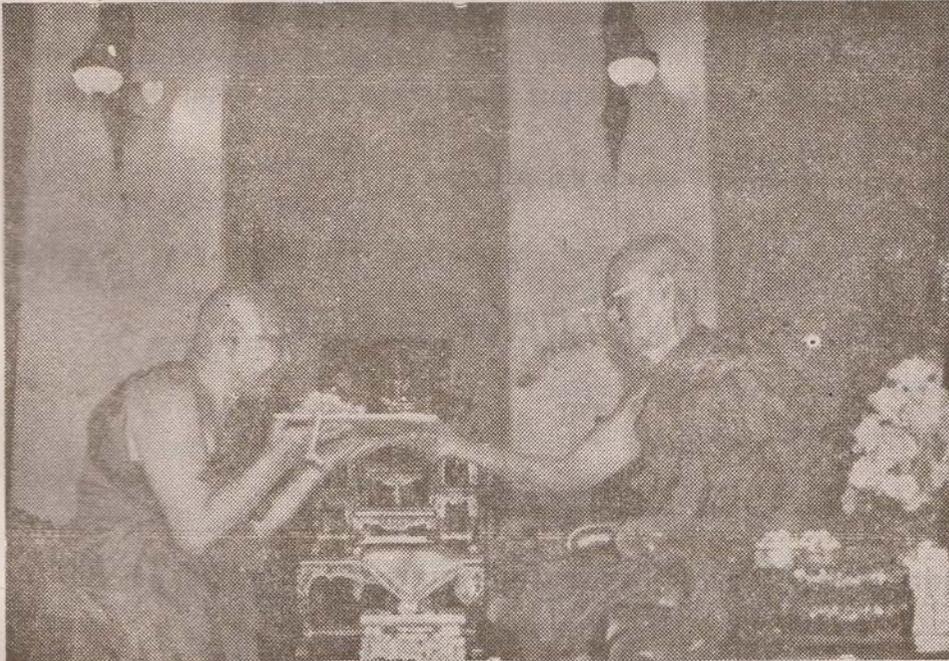

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मा सम्बुद्धस्स

आनन्द भूमि

THE ANANDABHOOMI
(BUDDHIST MONTHLY)

हो
लि
पु
ही

[बैंक स्थित चूडालंकरण बौद्ध विश्वविद्यालयबाट डकटेरेट डिग्रीको
प्रमाणपत्र ग्रहण गर्नुहुँदै भिक्षु अमृतानन्द]

बुद्धसम्बत् २५३१	होलिपूर्णिमा	विक्रमसम्बत् २०४४	फागुन
नेपालसम्बत् १९०८	चिस्ला ध्व	1988 A. D.	March
वर्ष १५	अंक ११	Vol. 15	No. 11

“आनन्दभूमि” को नियम

- (१) “आनन्दभूमि” आनन्दकुटी विहारगुठीद्वारा प्रकाशित हुने नेपालको पहिलो बुद्धधर्म सम्बन्धी मासिक पत्रिका हो । यो प्रत्येक पूर्णिमाको दिनसम्ममा निस्कनेछ । यसको आजीवन ग्राहकशुल्क रु. ३००१- र वार्षिक ग्राहकशुल्क रु. ३०१- मात्र छ । जुनसुकै महीनामा पनि ग्राहक बन्न सकिन्छ । एक प्रतिको रु. ३१- मात्र ।
- (२) यो आनन्दकुटी विहारगुठीको मुखपत्र हो । यसमा बुद्धधर्मसँग सम्बन्धित विषय छापिनेछ ।
- (३) लेखकद्वारा प्रकट भएका कुनैपनि विचारमा लेखको उत्तरदायित्व लेखकमै हुनेछ, सम्पादकमण्डल हुनेछैन ।
- (४) लेखकले नेपाली, नेपालभाषा र अंग्रेजीमध्ये कुनैपनि भाषामा लेख पठाउन सकिन्छ र पठाइएका लेख फिर्ता पठाउने व्यवस्था गर्न नसकिने भएको ले प्रतिलिपि आफूसँग राखी पठाउनु बाञ्छनीय छ ।
- (५) लेख पठाउँदा पूरा साइजको कागजमा एकपट्टिमात्र लेखेर पठाउनुपर्नेछ । कार्बोनहाली लेखिएको वा टाइप गरिएको लेखलाई स्थान नदिन सकिनेछ ।
- (६) ग्राहकशुल्क, विज्ञापन तथा प्रबन्ध सम्बन्धी पत्र व्यवस्थापकको नाउँमा आनन्दभूमि कार्यालयमा पठाउनुपर्छ । पत्रव्यवहार गर्दा आफ्नो ग्राहक संख्या तथा नाम ठेगाना राख्ने लेखिएको हुनु जरुरी छ । ठेगाना हेरफेर हुने भएमा एक महीना अगाडि व्यवस्थापकलाई सूचना दिनुपर्दछ । पत्रिका समयमा नपुगे लिखित सूचना दिने गर्नुपर्दछ ।
- (७) कुनैपनि लेख प्रकाशित गर्ने वा नगर्ने अधिकार सम्पादकमै रहनेछ ।

स्व. श्री ५ त्रिभुवन जयन्ती

तथा

साहित्य प्रजातन्त्र दिवस

फागुन ७ गतेको अवसरमा हाम्रा समस्त ग्राहक महानुभावहरूको

उत्तरोत्तर प्रगतिको निमित्त हार्दिक शुभकामना छ ।

नेपाल बैंक लिमिटेड

(स्थापित १९५४)

ग्राहक मुलक तिरी नर्वाकरण
गर्ने हुन हादिक अनुगोत्र छ ।

आनन्द भूमिको आजीवन सपना
कुन होम् । जीवन भर
यकता हुनु होम् ।

आनन्द भूमि

प्रधान-सम्पादक

भिक्षु अश्वघोष

फोन नं. २-१५०२०

सम्पादक

सुवर्ण शास्त्र

फोन नं. २-१२८५५

व्यवस्थापक तथा प्रकाशक

भिक्षु मैत्री

सदस्य-सचिव

आनन्दकुटी विहारगुठी

फोन नं. २-२४४२०

पत्रव्यवहार

आनन्दभूमि

पो. व. नं. ३००७

स्वयम्भू, काठमाडौं

महावरण विनयपिटकवाट:-

“चरथ भिक्खवे चारिकं बहुजन हिताय
बहुजन सुखाय लोकानुकम्पाय अत्थाय
हिताय सुखाय देवमनुस्सानं । देसेथ भिक्खवे
धम्मं आदिकल्याणं मज्जेकल्याणं परियोसान
कल्याणं सात्थं सव्यञ्जनं केवलं परिपुण्णं
परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेथ ।”

भिक्षुहरू ! बहुजन हितको लागि, बहुजन सुख-
को लागि, विश्वमाथि दयाको लागि, देव र मनुष्यहरूको
हित, सुख र कामको लागि संचार गर । भिक्षुहरूः
आरम्भ, मध्य र अन्त्य समयसम्म कल्याण हुने धर्मको
अर्थ र भाव सहित उपदेश दिएर सम्पूर्ण परिशुद्धि
ब्रह्मचर्य (धर्म) को प्रकाश गर ।

जसले मिथ्याधारणाको कारण धर्मात्मा, श्रेष्ठ र अर्हन्तलाई निन्दा गर्दछ, त्यसले
आफैलाई नाश गर्दछ, जसरी फूलले बासंलाई नाश गर्दछ ।

बिम्बिसार-श्रोण श्रेष्ठीपुत्र

-आचार्य भिक्षु अमृतानन्द

मगधराज सेनीय बिम्बिसार ८० हजार गाउँहरूका अधिपतिभई राज्य गर्दथे । त्यस वखत सम्पा नगरमा सोण (श्रोण) कोलिविष (कोलिविस) श्रेष्ठीपुत्र मुकुमार थिए । उनका पैतालामा राँहरू थिए ।

एक दिन मगधराजा सेनीय बिम्बिसारले केही कारणवस ती असी हजार गाउँका मानिसहरू (मुखियाहरू) लाई जम्मागराई श्रोणकोलिविषकाछेउ दूत पठाए- "हे श्रोण, आऊ ! श्रोणको आगमन चाहन्छु ।"

अनि श्रोण कोलिविषका आमा बाबुले श्रोण कोलिविषलाई यसो भने- "तात ! राजा तिम्रो पैतला हेर्न चाहनुहुन्छ । तात श्रोण ! तिमिले राजापट्टि खुट्टा नपसार । राजाको अगाडि पलेटिमारी बस । त्यसरी बस्दा राजाले तिम्रो पैताला देख्नुहुनेछ ।"

श्रोण कोलिविषलाई उल्लिकाठमा राखी ल्याए । श्रोण कोलिविष जहाँ मगधराजा सेनीय बिम्बिसार थिए त्यहाँ गए । त्यहाँ पुगिसकेपछि मगधराजा सेनीय बिम्बिसारलाई अभिवादनगरी राजाको अगाडि पलेटी मारी बसे । अनि मगधराज सेनीय बिम्बिसारले श्रोण कोलिविषको पैतालामा राँहरू भएको देखे । त्यसपछि ती असी

हजार ग्रामीणहरूलाई इहलौकिक आर्थिक समृद्धि हुनेबारे अनुशासन (अति बुद्धि) दिई- "हे भण ! तिमिहरूलाई मैले इहलौकिक आर्थिक अभिवृद्धिकोबारे अनुशासन गर्ने, अब तिमिहरू भगवान्को सत्संगत गर्न जाऊ ! भगवान्ले तिमिहरूलाई सम्परायिक हितकोबारे अनुशासन गर्नुहुनेछ" भनी अन्हाए ।

त्यसपछि ती असी हजार ग्रामीणहरू जहाँ गृद्धकूटपर्वत छ त्यहाँ गए । त्यस वखत आयुष्मान् सागत भगवान्को उपस्थापक हुनुहुन्थ्यो । ती असी हजार ग्रामीणहरू जहाँ आयुष्मान् सागत हुनुहुन्थ्यो त्यहाँ गए । त्यहाँ पुगेपछि आयुष्मान् सागतलाई यस्तो निवेदन गरे-

"भन्ते सागत ! यो असी हजार ग्रामीणहरू भगवान्को दर्शनार्थ यहाँ आएका हुन् । भगवान्को दर्शन गर्न पाए बेस हुने थियो ।"

आयुष्मान्हरू ! त्यसोभए भगवान्लाई निवेदन गरूञ्जेलसम्म, एकदिन यही नै बस्नुहोस् । अनि आयुष्मान् सागत उनीहरूका अगाडि, उनीहरूले हेर्दा हेर्दै भन्याइको लिस्नोमा अन्तर्ध्यानभई भगवान्को अगाडि प्रकटभई भगवान्लाई विन्ति गर्नुभयो-

"भन्ते ! यो असी हजार ग्रामीणहरू भग-

धानको दशैनाथै यहाँ आएका छन्, भगवान् जे उचित ठान्नुहुन्छ ।”

“सागत ! त्योसोभए तिमीले विहारको छयामा आसन विछ्याऊ ।”

“हवस् भन्ते !” भनी आयुष्मान् सागत भगवान्को आज्ञा सुनी, पीरा लिई भगवान्को अगाडि अर्न्तध्यानभई, ती असी हजार ग्रामीण-हरूका अगाडि, उनीहरूले हेर्दाहेर्दै भन्याङ्को लिस्नोबाट प्रकटभई विहारको छयामा आयुष्मान् सागतले आसन विछ्याउनुभयो । अनि भगवान् विहारबाट निस्कनुभई विहारको छयामा वछ्या-इराखेको आसनमा बस्नुभयो । त्यसपछि ती असी हजार ग्रामीणहरू भगवान्को छेउमा गई भगवान्लाई अभिवादनगरी एक छेउमा बसे । तर ती असी हजार ग्रामीणहरूले भगवान्लाई भन्दा आयुष्मान् सागतलाई हेरिस्हेका थिए । भगवान्ले ती असी हजार ग्रामीणहरूका मनको कुरा थाहा पाई आयुष्मान् सागतलाई आमन्त्रण गर्नुभयो-
‘सागत ! त्यसोभए तिमीले बढीसेबढी उत्तरीय मनुष्यधर्म, ऋद्धि प्रातिहार्य (अलौकिक चमत्कार) देखाऊ ।’

“हवस्, भन्ते !” भनी आयुष्मान् सागतले भगवान्को आज्ञा शिरोपरगरी आकाशमाथि गई आकाशमा चङ्क्रमण पनि गर्नुभयो, उभिएर पनि बस्नुभयो, पलैँटी मारेर पनि बस्नुभयो, लेटेर

पनि बस्नुभयो, धुँवा पनि निकाल्नुभयो, ज्वाला पनि निकाल्नुभयो र अन्तर्ध्यान पनि हुनुभयो । त्यसपछि आयुष्मान् सागतले, आकाशमा अनेक प्रकारले उत्तरीय मनुष्यधर्म ऋद्धि प्रातिहार्य देखाई, भगवान्को चरण कमलमा शिरले ढोगी, भगवान्लाई यस्तो विन्तिगर्नुभयो- “भगवान् मेरो शास्ता हुनुहुन्छ, म श्रावक हुँ ! भगवान् मेरो शास्ता हुनुहुन्छ, म श्रावक हुँ ! !”

अनि ती असी हजार ग्रामीणीहरूले- “अहो आश्चर्य ! अहो अद्भूत ! श्रावक नै यस्ता महान् ऋद्धिवान् र महानुभाव सम्पन्न छन् भने शास्ता के न हुनुहोला ! । धन्य ! धन्य !” भन्दै आयुष्मान् सागतलाई न हेरी भगवान्लाई नै हेर्न थाले ।

भगवान्ले ती असी हजार ग्रामीणहरूका मनोभाव बुकी उनीहरूलाई आनुपूर्वीकमा सुनाउनुभयो । जस्तै- दानकथा आदि । अनि उनीहरूले भगवान्सँग यस्तो प्रार्थना गरे- “धन्य भन्ते ! धन्य हो भन्ते ! घोप्टेकालाई उत्तानो पारिदिँदा, अँध्यारोमा तेलको बत्ती राखिदिँदा आँखाहुनेहरूले रूप देखे कैँ, भगवान्ले अनेक प्रकारले धर्मप्रकाश पारिदिनुभयो । अब हामी भगवान्को शरणमा पर्छौँ, धर्म र भिक्षुसंघको पनि । आजदेखि आजीवन शरणमा आएका उपासकहरू हुन् भनी स्वीकार गर्नुहोस् ।”

पंचम संगायन

राजा मैण्डुले ई. सं. १८७१ मा मांडले राजधानीमा बुद्धधर्मको संगायन

गर्नुभयो । वहाँले सिंहमर्मरमा त्रिपिटक पनि कुँदाउनुभयो ।

शत शत प्रणाम संघमहानायकलाई

—दुण्डबहादुर वज्राचार्य

संघमहानायक प्रज्ञानन्द महास्थविर बुद्धधर्मको निम्ति समर्पित व्यक्तिहरूमध्येमा एक प्रमुख व्यक्ति हुनुहुन्छ। नेपालको वर्तमान थेरवादी बुद्धधर्मको इतिहासको अभिन्न अंगको रूपमा उहाँको देन रहेको छ। आधा सताव्दीभन्दा लामो बर्हाको निरन्तर त्याग, तपस्या र सेवाको सम्मान नेपालीले गरेको छ।

वर्तमान नेपालको बौद्ध इतिहासमा एउटा अविस्मरणीय योगदान दिनुहुने व्यक्तिहरूको अग्रपंक्तिमा संघमहानायक प्रज्ञानन्द महास्थविरको स्थान सर्वप्रथम नै पर्दछ। २०४१ साल मंसिर महीनाको दोस्रो हप्तामा नेपालमा भएको सर्वप्रथम भिक्षु महासमागममा उहाँले गर्दै आउनुभएको दीर्घकालीन योगदानमा कृतज्ञता ज्ञापन गर्दै सर्वसम्मतिले उहाँलाई बौद्धजगत्मा मान्य हुने गरी सर्वोच्च सम्मान प्रदान गरेको कुरा यहाँ उल्लेख छ। खास गरी उहाँले नेपालमा लोप-प्रायः हुन लागेको थेरवादी बुद्धशासनलाई पुनः संस्थापनमात्र गर्नुभएको होइन, आधा सताव्दीभन्दा धेरै अधिदेखि अनवच्छिन्न रूपमा पुन्याउनु-भएको लामो योगदान र सेवाको कदर गर्दै अखिल नेपाल भिक्षु महासंघले उहाँलाई आजीवन धर्मानुशासकको रूपमा शिरोधार्य गरेको मात्रै होइन अपितु उहाँलाई सम्मति विनयानुसार

सीमागृहमा 'संघ महानायक' नाम सम्मति प्रदान गरी अति उच्च सम्मान पनि प्रदान गरेको छ। २०४१ साल मार्ग २० गते सम्पन्न उक्त संघ समागममा पर्यवेक्षकहरूको रूपमा सहभागी थाइलैण्ड, श्रीलङ्का र बर्माका बौद्ध विद्वान् भिक्षुहरूको उपस्थिति तथा सहमतिमा उहाँलाई 'अरिय धम्म रक्खित नेपाल बुद्धशासन वंशालंकार सिरि' जस्तो उच्च सम्मान गौरवको पदद्वारा पनि विभूषित गराइएको थियो।

उहाँको जन्म एउटा साधारण वैद्य परिवारमा भएको हो। हर्षवीरसिंह तथा मोहनमाया तुलाधरको सबभन्दा कान्छो छोराको रूपमा वि. सं. १९५७ वैशाख महीनाको अक्षय तृतीयाको पावन पुण्य तिथिमा जन्मेको सानो बालकको नाउँ हो, वैद्य कुलमानसिंह। तर उनका आमा बाबुलाई के थाहा भविष्यमा उनी नेपाल आमाकै सुपुत्र गौतम बुद्धको शिष्य-पुत्रको रूपमा महान् हितकारी कार्यमा लागी संघमहानायक प्रज्ञानन्द महास्थविर बन्न कुरा।

बाल्यकालदेखि शील स्वभावले धनी कुलमानसिंहको धार्मिक प्रवृत्तिमा फुकाउ भएको कारणले गर्दा तत्कालीन ल्हासामा व्यापार गर्नको निम्ति गएको भए पनि उही उनी महाप्रज्ञा भिक्षुको प्रेरणामा २८ वर्षको कलिलो उमेरमै

फोरखा रिम्पोखे गुरु सन्मुख घ्यलुं पाको निय-
मानुसार लामा बौद्ध भिक्षु भए । संघं ध्यान
भावनामा अभिरत भै बस्ने उनीले गम्भीराति-
गम्भीर रूपमा अध्ययन गर्दै उहाँ थेरवादी श्रामणेर
कर्मशील हुनुभयो ।

गौतम बुद्धको ऐतिहासिक विनय परम्पराको
प्रवृज्या संस्कार नेपालमा राजा जयस्थितिको
समयपछिदेखि चूडाकर्ममा परिवर्तन भएको
विश्वास गरिन्छ । त्यस बेलादेखि चोत्रर
वस्त्रधारी भिक्षुहरूको दर्शन यहाँ दुर्लभ भइरहेको
थियो । यस्तो बेला सर्वप्रथम एकजना भिक्षु
काठमाडौंको सडकमा भिक्षा माग्ने आइरहेको
देख्दा धार्मिक आस्था भएका नेपालीहरूको मनमा
मानौं उनी स्वर्गलोकबाट आएको देवता नै जस्तो
लाग्नु स्वाभाविक थियो । तर अरूलाई के थाहा
उनी भिक्षापात्र धारण गरी भिक्षाटन गर्नुहुने
कर्मशील भन्ते नै हुनुहुन्छ ।

केही समय उहाँले अध्ययनार्थ भारत,
बंगलादेश र वर्मातिर केही वर्ष बिताउनुभयो ।
उहाँ वि. सं. १९८९ सालमा ऊ चन्दीमालमा
गुरुको उपाध्यायत्वमा ऊ मनवा महास्थविरको
आचार्यत्वमा उपसम्पदा भई वहाँ भिक्षु प्रज्ञानन्द
बन्नुभयो ।

शुरुमा बुद्धशासन चिरस्थायी गर्नुको निमित्त
नेपालमा १५ जना भिक्षु बनाउने उहाँको संकल्प
भए ऊँ उहाँकै सत्प्रेरणाबाट गृहत्याग गरी भिक्षु
तथा अनगारिका हुनेहरूको संख्या वृद्धि हुँदै गए ।
वि. सं. २००० सालमा निष्कासित भिक्षुहरूमध्ये
उहाँ पनि हुनुहुन्छ ।

जेष्ठतम वरिष्ठ भिक्षु हुनुको साथै उहाँ
नेपाली भिक्षु तथा श्रामणेरहरूलाई देश विदेशमा

शिक्षा दिलाउने काममा विशेष अभिरुचि राख्नु-
हुन्छ । हाल नेपाल अधिराज्य बाहिर वर्मामा
२ जना थाइलैन्डमा १२ जना तथा श्रीलङ्कामा
२७ जना, भिक्षु तथा श्रामणेरहरू अध्ययन
कार्यमा संलग्न छन् । यो बाहेक भारत लगायत
अन्य देशहरूमा पढ्न जाने भिक्षु श्रामणेरहरू
पनि छन् ।

भगवान् बुद्धले २५०० वर्ष अगाडि प्रति-
पादन गर्नुभएको विषयना ध्यानको शिक्षा
नेपालमा पनि पुनः क्रमिक रूपमा मानिसहरूमा
अभिरुचि जागरण भएको पाइएको छ । संघ-
महानायकले यस विषयना ध्यानक्षेत्रमा शुरुदेखि
नै प्रचार कार्यमा लागि रहनुभएको छ । आज के
बौद्ध के अबौद्ध सबैले विषयनाको महत्व बुझ्न
थालेका छन् । यसको निति संघमहानायकप्रति
नेपालीले कृतज्ञ हुनै पर्दछ ।

उहाँको सरल तथा मृदु भाषा, शिष्ट आच-
रण तथा सौम्य व्यक्तित्व एकपल्ट दर्शन पाउने
साधारण व्यक्ति पनि उहाँप्रति प्रभावित
हुन्छन् । उहाँ थेरवादी बुद्धधर्म सम्बन्धी आधि-
कारिकज्ञाता हुनुहुन्छ । वहाँको हालसम्म
प्रकाशित २१ वटा पुस्तकहरूमध्ये धातुभेदानु-
पसना, विशुद्धि ज्ञान दर्शन उल्लेख्य छ । वहाँकै
प्रेरणामा विभिन्न ठाउँमा निर्माण भएका विहार
हरूमध्ये श्री प्रणिधिपूर्ण महाविहार, श्री शाक्य
सिंह महाविहार, श्री नगरमण्डप श्रीकीर्ति विहार
आदि प्रमुख छन् । उहाँ आफ्नो आत्मप्रशंसा
तथा प्रचारबाट सदा टाढा बस्न मन पराउनु
हुन्छ । आफ्ना ८७ वर्षको वयोवृद्धरअस्वस्थ हुँदा
हुँदै अर्कै पनि उहाँले बुद्धको उपदेश विशेषतः
अनित्य, दुःख, अनात्म सम्बन्धी उपदेश दिइरहनु

भएको छ ।

कल्याणकारी व्यक्ति संघमहानायक प्रजा नन्द महर्षिविरको जन्म-दिवस प्रतिवर्ष विविध कार्यक्रमका साथ मनाउँदै आएको छ । विशेषतः ८६ औं जन्मोत्सवमा ८६ जनाको दुर्लभ प्रवृज्या समारोह, तथा ८७ औं जन्मोत्सवमा ८७ जना अनगारिका तथा दशशील उपासिकाहरूको अभूतपूर्व ऐतिहासिक पुण्यकार्यको यहाँ उल्लेख्य छ । उहाँको ८८ औं जन्मोत्सव २०४४ वैशाख १८ गते अक्षय तृतीयाको पवित्र दिन नेपाल

अधिराज्यभर अवस्थित विहाररहमा विभिन्न कार्यक्रमहरू राखी विशेष उत्साह तथा उमंगका साथ अखिल नेपाल भिक्षु महासंघको संयोजनमा मनाएकौंछ । नगर मण्डप श्रीकीर्ति विहारमा उहाँको मूर्ति अनावरण समारोह तथा विभिन्न श्रद्धालु कुलपुत्रहरूको उपसम्पदा, मन्त्रापरित्राण पाठ सहित भिक्षु हुने कार्यक्रम उल्लेखनीय छ ।

यस्तावहुजनको हित सुखप्रति समर्पित जीवन भएका पूज्य संघमहानायकमा दशशत प्रणाम ।

-०-

भगवान् बुद्धको उपदेश

-क्षितिज वैद्य

हेटौंडा

भगवान् बुद्धको उपदेश अनुसार
दान र सेवा गर असहायहरूको
कहाँ छैन सहारा यो दुनियामा
भोका र नाङ्गा दुःखीहरूको !

दुःख दिनको जिन्दगानी हो यो
सदा को बाँचिरहन्छ र ?
नाङ्ग आर्यो फेरि नाङ्ग जान्छौं
लिंगर जानु अरु के छ र ?

भगवान् भन्नु हुन्छ सेवा-सुश्रूषाको वारीमा
पुण्यका साठौं फल फलदछन्
अरुको दुःख नै आफ्नै दुःख सम्झैमा
शांति र आनन्दको फल फलदछ !!

रिस, राग, लोभ, जलन र हिंसा
मानव जातिका हुन् परसँ मार
जित्ने खोज बल, बुद्धि र विवेकले
अन्यथा हुन्छ जीवनै ठूलो भार !

बुद्ध र बुद्ध-धर्म

-भिक्षु सुदर्शन

सिद्धार्थको जन्म कपिलवस्तुमा भएको थियो । कपिलवस्तुमा त्यसबेलाको गणतन्त्रात्मक पद्धतिको राज्य थियो र त्यस राज्यका महाराजा शुद्धोदन हुनुहुन्थ्यो । शुद्धोदनका तीन सन्तानहरू मध्येमा सिद्धार्थ गौतम दोस्रो सन्तान र एकमात्र पुत्र हुनुहुन्छ । राजकुमार सिद्धार्थको आमा महा मायादेवी थिइन् र वहाँलाई दूध खुवाएर हुर्काउने वहाँकी आफ्नी आमाकी बहिनी "महाराणी महाप्रजापतिगौतमी" थिइन् । राजकुमार सिद्धार्थको जीवनीबारे प्रकाश पार्ने मूल स्रोतहरू महावग्ग, सुत्त निपात, ललित-विस्तर, बुद्ध चरित र जातक अट्ठकथा एक स्वरमा वर्णन गर्दछ, राजकुमार सिद्धार्थको शैशव जीवन सुविधापूर्ण थियो । १६ वर्षको उमेरमा विवाहित भई २९ वर्षको सिद्धार्थ कुमारमा नै जन्म, जरा, व्याधी र मृत्युको गहिरो छाप परेको थियो । शुद्धोदन साठी वर्ष नाभिसकेको वृद्ध थियो । सिद्धार्थकी आमा महामायादेवीले वहाँलाई सिद्धार्थ जन्मको सातौँ दिनमा छोडेर गएको थिइन् तापनि संवेग हुने गरी जन्म, जरा, व्याधी र मृत्युको दुःखबाट वहाँको मनमा २९ वर्षको उमेरमा छोएको थियो । हामी यदा कदा भर्त्स गर्दछौं, आज बल्ल मैले तिम्रीलाई चिनें । त्यसको अर्थ हामीले उसलाई पहिले नचिनेको

होइन । सिद्धार्थ गौतमले ३५ वर्षको उमेरमा सम्बोधि ज्ञान पाए । अनि ४५ वर्षसम्म आफूले पाएको बोधिज्ञान गाउँ-गाउँ, नगर-नगर, निगम-निगम, जनपद-जनपदमा प्रचार गरे । बोधिज्ञान पाएकै वर्ष बुद्ध कपिलवस्तु आउनु-भएको थियो । त्यसपछि पनि राजा शुद्धोदन विरामी हुँदा त्यस्तै शाक्य र कोलीयहरूका बीचमा रोहिणी नदीको पानीको लागि लडाइँ हुनलाग्दा कपिलवस्तु आउनुभएको थियो । देव दह सूत्रानुसार बुद्ध देवदहमा भिक्षाटन गर्दै लुम्बिनीमा आराम गर्नुभएको वर्णन पनि पालि त्रिपिटकमा पाइन्छ । अलौकिक प्रकारबाट भएको बुद्धको विचरण सम्बन्धी वर्णनलाई एकातिर पन्छाएर विचार गरेको खण्डमा बुद्धको विचरण भूमि कोशीदेखि कुरुसंघसम्म विशेष रूपमा भयको देखापर्दछ । बुद्धको आफ्नो जीवनकालमा नै अनेकौँ लब्धप्रतिस्थित श्रमण ब्राह्मणहरू, परिव्राजक परिव्राजिकाहरू, राजा महाराजाहरू, आचार्यहरू महाजनहरूदेखि लिएर पटाचारा जस्ता बन्धु-बान्धव विद्योगी उन्मत्ता, कृषा गौतमी जस्ता धर्मको व्यामोहमा परेर गुरुदक्षिणा दिनको लागि मानिसका आँलाहरू काट्ने क्रूर हिंसक, सुप्रबुद्ध जस्ता कुष्ठरोगी मानिस, छत्त माणवक जस्ता सरल शिक्षित युवक बुद्धका भिक्षु

भिक्षुणी र उपासक उपासिकाहरू भए । ८० वर्ष को उमेरमा कुशीनगरमा बुद्धको महापरिनिर्वाण भयो । बुद्धले आफ्नो महापरिनिर्वाण पूर्व कुनै महाश्रावकलाई उत्तराधिकारी नियुक्त गर्नु भएन । धर्म र विनय नै बुद्धको महापरिनिर्वाण पछि भिक्षुसंघको शास्ता हुनेछ भन्ने बुद्धको उपदेश हो ।

विनय भिक्षुसंघको संगठन, परिचालन र विशुद्ध गतिशीलताको आधार हो । विनय नै बुद्धशासनको आयु हो । धर्मको मूल रूप लोप भएतापनि विनयको विशुद्धता रहूँजेलसम्म बुद्धको शासन रहेको छ ।

बुद्धको शिक्षा र अर्ति नै बुद्धको धर्मकाय हो बुद्धको शरीर कायको महापरिनिर्वाण भइसकेको छ, तर वहाँको धर्मकाय आज पनि विद्यमान नै छ । आफूलाई हेरिरहने वक्कालि भन्ने भिक्षुलाई बुद्धले भन्नु भएको छ, "जसले धर्मलाई देखेको छ त्यसले बुद्धलाई देखेको छ ।"

बुद्धको मूल उपदेश पालि त्रिपिटक हो । यसको प्राचीनतम ताडपत्र आलेख श्रीलंकामा सरक्षित छ । अशोकका केही अभिलेखहरूमा बुद्धका उपदेशहरूलाई केही धर्म परिचाय अर्थात् शीर्षकरूपमा उल्लेख गरेको पाइन्छ । बुद्धको उपदेशलाई दान, शील र भावना अथवा शील, समाधि र प्रज्ञाको रूपमा विभाजित गर्ने प्राचीन परम्परा छ । बुद्धको उपदेश शैली विषय गहनतिर क्रमशः अधि बढ्दै जाने प्रकारको हुन्छ । सरलताबाट गहनतामा, हिंजात विषयवस्तुबाट अज्ञात विषयवस्तुमा, नजीकबाट टाढा पुग्ने यो शिक्षण विधि बुद्धको उपदेश शैली हो । यसै कारण बुद्धका उपदेशहरू एकतिर व्यक्ति र समाजको

सुध्यवस्था र शान्तिपूर्ण वातावरण बताउने उद्देश्यको समाज शास्त्र हो भने अर्कोतिर जन्म, जरा व्याधि र मरणबाट मुक्ति पाउने निर्वाण मार्ग हो । पहिलो, खण्डमा, जन्म जातको वर्ण व्यवस्थाको खण्डन देवत्वको दासताबाट मानिसको मुक्ति मनुष्यत्वको माहिमा र त्यसप्रति उत्तरदायी हुने प्रेरणा, परिवर्तन नहुने आत्माको स्थानमा क्षणक्षण उदय र लोप हुने चित्त-सन्ततिको वर्णन, खाद्य-शुद्धि, जल-शुद्धि र अग्नि-शुद्धि त्यस्तै शरीरमा दुःख दिने कठार तपश्चर्याको ठाउँमा शील सदाचारको व्यवस्था गरिएको छ । अर्कोतिर प्रतित्यसमुत्पादको व्याख्या गरिएको छ, चित्त र चेतसिक धर्मको सूक्ष्म निरीक्षण गर्दै विषयना र निर्वाणको व्याख्या गरिएको छ ।

निर्वाण नै बुद्ध-धर्मको रस हो । बोधिज्ञान पछिको बुद्धको पहिलो उदान वाक्यको सार हो, जन्म र मरणको चक्रको मूल कारण संस्कार भन्ने दर्शन । ४५ वर्षको उक्त देशना र व्याख्या पनि आफ्नो अमृतवाणीको प्रवाह रोक्नु-अधि अर्थात् मौन भइकन महापरिनिर्वाण हुनु-अधिको बुद्धको अन्तिम उपदेशको सार हो, "बय धम्मा संखारा" अर्थात् संस्कार उत्पत्ति स्वभावका जन्म लय धर्म विनाशशील छन् । निर्वाण पाउनसक्ने विषय हो । भिक्षु संघमा प्रवेशको मूल उद्देश्य नै सम्पूर्ण सांसारिक चक्रबाट मुक्ति भएको निर्वाणको साक्षात्कार बाटो अष्टांगगुणधेनु छ । त्यसै कारण यस "लाई अष्टांगिक मार्ग भनिन्छ । यसमार्गमा लागे" पछि चार मंजील पार गर्दै निर्वाणमा पुग्नेछ । श्रोतापत्ति हुने बित्तिकै उसको बढी-भन्दा बढी अरु सात जन्म हुनेछ । त्यो व्यक्ति श्रोतापन्न

हुन्छ, जसले मिथ्यादृष्टि र सत्काय दृष्टि, शील
व्रत परामर्श जस्ता दुर्गुणमाथि पूर्ण विजय पाइ-
सकेको हुन्छ । राग, द्वेष र मोह दुर्बल हुने क्रम
शुरू हुनासाथै अर्थात् राग, द्वेष र मोहको उतार
चढाव क्रम रोक्ने बित्तिकै सकृदागामी हुनेछ र
अरूले बढीभन्दा बढी तीन जन्ममात्र लिनुपर्नेछ ।

“चञ्चलता”

“छ तस्कं चञ्चल”

ध्व छंशु सः भ्यनाः

जिगु न्ह्यपुइ मोध्वाप् च्वल ।

जि तस्कं चञ्चल ।

जितः ह्यलं चाय्काविल ।

जि सिल ।

जिम्ह शत्रु जि हे खः ।

आखिर शत्रु मेपि सु जुइ ?

खः त थः हे तच्चः म्हे शत्रु जुल ।

“चञ्चलता” छे गनं वंम्ह खः ?

छन्त जि लुखा चायेके मखुत ।

होश्यात जि पाः तयावीगु जुल ।

द्वेष र द्वेषका बिकृति स्वरूपका चित्तवृत्तिमा
पूरा विजय पाउनासाथै व्यक्ति यस लोकमा फेरि
आउन नपर्ने अनागमी हुनेछ । राग, र मोहमा पूर्ण
विजय पाउने बित्तिकै त्यसको सम्पूर्ण शत्रु समस्त
अरि हत् हुन्छ, त्यो अर्हत् हुन्छ, त्यो निर्वाण र-
सपान गर्ने व्यक्ति हुन्छ । बुद्धकी उपदेशको
अन्तिम लक्ष्य पनि निर्वाण नै हो ।

—निधु सुसोमन

जि स्वीकार वाना ।

जिगु मिखा न्हाय् व न्हाय्पं,

अले म्हुतु, म्हे व मन

फुककं हे जुल चञ्चल ।

छन्त सुभाय् दु ।

तर,

न्ह्यागु स्थितिया नं सीमा दु ।

जिगु चञ्चलताया नं सीमा दु ।

व खः ‘आरमण’ न्ह्यःने बइगु ।

जि आः वाःचाल ।

स्वच्छ समाज-बुद्धको शरण

के. पी. मानन्धर

आज भोलि भन्दा भन्दै वर्षौ बिते । युगौ बिते । कति कति राजा महाराजाहरू यहाँ उत्पन्न भए र यसमा विलीन भए । बुद्ध जस्ता ज्ञानी महात्माहरू पनि हामी जस्तै मानिस थिए । र यसै पृथ्वीमा जन्म लिएका थिए । आज उनीहरू देउता भनी कहलाए । यो देउताको पदवी लिनलाई त्यति गाह्रो छैन । हामी साधारण मानिस पनि ती महापुरुषहरूले अँगालेको बाटो हिड्यौं भने ती बुद्ध जस्ताको पदवी पाउन सक्छौं । उनीहरूले जस्तै त्याग, तपस्या र बलिदानको काम गर्नुपर्दछ र लोकहितार्थको काम गर्नुपर्दछ । अनि हामी पनि स्वतः बुद्ध हुन्छौं । बुद्धको अर्थ नै ज्ञानी बन्नु हो र अर्काको बिगार नगर्नु, चोरी नगर्नु र अर्कालाई चित्त दुखाउने खालको कुनै काम नगर्नु । मानिसमा काय-वाक्-चित्त शुद्ध हुनुपर्छ भन्ने हो । काय भन्नाले शरीरले गर्ने काम हो । वाक् भन्नाले मुखले बोल्ने काम र चित्त भन्नाले हृदय हो । यी तीन वटैले शुद्ध आचरण गरेपछि त्यसलाई असल मानिस भन्नु नै बुद्धले गरेको जस्तै आचरण गर्नु हो । त्यसलाई सदाचार भनिन्छ । त्यस्तै मैत्री भावना राख्नु पनि हरेक मानिसको कर्तव्य हो । मानिसले मानिसलाई गर्नु पर्ने व्यवहार र मानिसमात्र होइन यो पृथ्वीमा भएका सबै जीवात्मा प्राणीहरूमाथि कृपा र मैत्रीको भावना राख्नु परम धर्म हो । त्यस्तै हिंसा गर्नु महापाप हो भनेर बुद्धको शासनमा भनेको छ । मानिस भएर जन्म लिएपछि यो

गर्नु हुन्छ त्यो गर्नु हुन्न भन्ने कर्तव्यको बोध हुनु नै मानव धर्म हो । मानिसले सबै प्राणीमाथि दया र प्रेमको भावना राख्नुपर्दछ । तर यसको विपरीत आज संसारमा बलियोले निर्धालाई गर्नु मित्तु र हरतरहले गरीब निर्दोष असहायहरूमाथि शोषण, दमन र अत्याचारको काम भैरहेको छ । यो समाजमा मानिसहरूको मन मदमोह र क्लेशले भरिरेको छ । बहुजन हिताय बहुजन सुखाय भन्ने उक्तिलाई चरितार्थ गरेर काम गर्नु सट्टा अर्कालाई दबाउनु शोषण गर्नु नै मित्रता मनसाय भइरहेको छ । अर्काको दुःख नै आफ्नो दुःख र अर्काको सुख नसम्झिने दुष्टात्मा र स्वार्थपनाका मानिसहरूले भैरेको हुँदा समाजमा दिग्दृष्टि झगडा र कलह उत्पादन हुने गर्दछ । एकले अर्कामाथि नसहने र आफू मात्रै के कम छ भन्ने अहं भावनाले भरिएको हुँदा तिनीहरूका बीचमा द्वेष ईर्ष्या र मन मुतावको वातावरण छ । यसो हुनाले स-सानो कुरामा नै लडाईं झगडा हुन जान्छ । कहीं त एकले अर्कालाई तै तै र म म ले भनाभन हुँदा हुँदै मारकाट समेत हुन्छ । यसै कारणले गर्दा आज अझ्दा अदालतहरूमा यस्तै मुद्दा मामिलाहरूले खचाखच भरिएका छन् ।

आज जहाँतही प्रष्टाचार भैरहेको छ । जहाँतही भोकमरी र बेरोजगारीको समस्याले हाहाकार भैरहेको छ । आज यो समाजमा एक प्राणी मुखले जीउंछ भने सयौं प्राणी भोक र रोगले प्रस्त भै तडपी तडपी

मछेन् । उनीहरू यति रोग ग्रस्त छन् कि यिनीहरूको घरमा एकजना मात्र विरामी भए पनि शोषधी इलाज गर्न सक्नेनन् । न उसले फीस तिरेर डाक्टर नै देखाउन सक्छ । गरीबको घरमा विरामीको लागि केही गर्न नसकी अकाल पीडित भै कति मछेन् । अस्पतालमा समेत यी गरीबहरूको लागि ठाउँ पाइँदैन ।

यस स्थितिमा भगवान् बुद्धका मंत्री, करुणा, मुदिता र उपेक्षा भावनालाई मनन गरी सुखी दुःखी सबै मानिसले आफ्नो दैनिक जीवनलाई अग्रसर गराउनुपर्दछ । बुद्धोपदेशलाई पछ्याउने व्यक्तिको मन पवित्र र शान्त रहन्छ । पहेंलो चीवर पहिरेर वा भगवान् बुद्धको मूर्तिको अगाडि उभिएर रहेंदैंमा पवित्रता आउने होइन । बुद्धको उपदेश मनन गरेर पालन समेत गरेमा मात्र

सच्चा बौद्ध बनिने हो । सच्चा बौद्ध जहाँ जुन ठाउँमा रहे पनि शान्त देखिन्छ । जसको मन शान्त हुन्छ उसको लागि दुःख र सुखको झमेला हुँदैन ।

यो समाज हामीले हेर्दा कहिले सुखी र कहिले दुःखी देखिन्छ, तर वास्तविकता धेरै टाढा छ । सुख दुःख भनेको मन हो । मनको अस्थिरता नै दुःखका कारण हुन् । यस कुरालाई ठम्याएर अगाडि बढ्न सकेमा थिचो मिचो र राग द्वेष रहित मई समाज स्वर्गप्रायः बन्ने हुन्छ । नत्र आजको यो भीषण वातावरणले सबै मानवलाई एक दिन हाहाकारमा डुबाई निलिदिनेछ । यो स्थितिमा एउटै शरण बुद्ध सिवाय अरु छैन । अरु दोषको आरोप प्रत्यारोप अहंकार र अशिक्षाका उपजमात्र हुन् ।

पण्डित्याइँ

- भिक्षु पियदस्स महास्थविर

"साधुको पण्डितो नाम, नस्वेव अति पण्डितो" अर्थात् पण्डित तठीक छ, तर अतिपण्डित हुनु राम्रो छैन । जे भए पनि अति हुनु ठीक छैन । सीमाना नवाँध्नु राम्रो हुँदैन । नून चर्को भयो भने खाना मीठो लाग्दैन । त्यस्तै अति पण्डितपनाले गर्दा समाजलाई हित हुँदैन । सिद्ध हुन्छ भने परिणाम सारै नराम्रो हुन्छ । अति पण्डितको विषयमा धेरै व्याख्या गर्नु आवश्यक छैन । जुन समाजमा पण्डित, (विद्वान् र शिक्षित) वगै विद्यमान हुन्छ त्यो समाजलाई आशीर्वाद प्राप्त हुन्छ ।

पहिले पहिले देशको रक्षा गर्ने राजालाई हित हुने समृद्ध हुने हितैषी पण्डितहरूको समूह हुन्थ्यो । उनीहरू साँच्चैका विद्वान् र बुद्धिमान् भएका हुनाले देशलाई अर्थ सिद्धका सुझावहरू दिन्थे । अनुभववी विद्वान् नभएको समाज अनाथ हुन्छ । अतः पण्डित विद्वान् सामाजमा नभै नहुने व्यक्ति हुन् । तर अतिपण्डित र पण्डित्याइँले त देशलाई अहित गर्दछ भन्ने कुरो देशविदेशको घटनाबाट स्पष्ट हुन्छ । अतिपण्डितहरूद्वारा देशको सेवाभन्दा हानि सिद्ध हुन जान्छ ।

अत्त सम्मापणिधि

- भिक्षु मंत्री

आफ्नो मन र शरीरलाई राम्रो बशमा राखेर सब भन्दा पहिले आफूलाई राम्रो बाटोमा राख्नुपर्दछ । आफू लाई अनुशासन गर्नु वा आफूले आफूलाई राम्रोसँग बशमा राख्नु अति नै गल्हो छ । मानिसको सुख दुःख कसैले प्रशंसा गरेर वा सराप दिएर पाइने होइन । आफ्नो मालिक आफू स्वयं नै हो । 'अत्ता हि अत्तनो नाथो' आफूले गरेको पापको कारणले आफूलाई नै पीडा हुन्छ । पवित्र वा अपवित्र कसैले कसैलाई गरेर हुने होइन । ती सबै आफ्नै काम कर्तव्यद्वारा हुने गर्दछ । त्यसकारण मानिसले आफ्नो मन र शरीरलाई राम्ररी बशमा राख्नुपर्दछ ।

मानिसमा एकजना खराब हुनुको तात्पर्य नै धेरै खराब हुनु हो । अझ बाटो देखाउने व्यक्ति नै खराब वा कुबाटोमा लागेको भएमा समाज खराबीको थुप्रो बन्नेछ । त्यसकारण अरूलाई अववाद उपदेश दिनुभन्दा पहिले आफू राम्रोसँग अनुशासित हुनुपर्दछ । मानिसले कुनचाहिँ काम गरेर आफ्नो वा अरूको भलाई हुन्छ र कष्ट एवं पीडा हुँदैन अनि अरूको निन्दा सुन्नु नपर्ने हुन्छ त्यस्तो काम कुरामा आफूलाई सदा सर्वदा बशमा राख्नुपर्दछ । कुरा गर्दा मानिस असल हुन सक्दैन । धेरै कुरा गर्दा पण्डित कहलाइन्न जसको

व्यवहार परोपकारी हुन्छ र रीस गर्दैन मय लिँदैन त्यसलाई पण्डित भनिन्छ । जसले आफूले उपदेश दिए झैं माचरण पनि गर्छ त्यसैलाई धर्मघर भनिन्छ । जसले आफ्नो कुस्वभावलाई जरादेखि उखेलिसकेको हुन्छ । त्यसैलाई नै जात्रे बुझ्ने असल व्यक्ति भनिन्छ । असल हुने मार्गमध्ये आर्यअष्टांगिकमार्ग श्रेष्ठ हो ।

मन र शरीरलाई असल मार्गमा पुऱ्याउनुपर्छ । असल मार्गमा लागेका मनले जति आफूलाई उपकार गर्छ त्यति उपकार आफ्ना आमा बाबु नातेदारहरूले पनि गर्न सक्दैन । मानिसको शारीरिक स्वस्थता र मानसिक स्वस्थताले मानिसको जीवनमा सुख शान्ति भरिन्छ । त्यसकारण मानिसले आफ्नो बाटो राम्रो बनाउन सक्थो भने उसलाई साँच्चिकै उत्तम मंगल हुनेछ । कसैले आफू लाई चोर गर्ने बाटोमा पठायो भने उसको जीवन जेल नेलमा यापन हुन्छ अनि यस्तो अमंगलको तुलना कुन किसिमसँग गर्ने ? धन र यश कमाउन कुनै किसिमको साइत चाहिँदैन । जीवनमा आफूलाई बशमा राख्नु अरू लाई उपदेश दिनुभन्दा श्रेष्ठ छ किनभने शत्रूले शत्रु-लाई रिसाहाले रिसाहालाई जति हानि नोक्सान पुऱ्या-उँछ त्यो भन्दा बढी तराम्रो बाटोमा लगेको आफ्नो

चित्तिले आफूलाई हानि पुऱ्याउँछ । उदाहरणको लागि एउटा प्रसंग प्रस्तुत छ । पुराणकालमा बाराणसीमा ब्रह्मदत्त राजाले राज्य गरिरहेको थियो । बोधिसत्वले एक ब्राह्मण कुलमा जन्म लिए । उनको नाउँ रह्यो "अट्टिसेन कुमार" तक्षशिलामा उसले सबै शिल्पविद्या सिक्तिसकेपछि काम भोगको दोष देखेर ऊ प्रव्रजित भयो । र हिमालय प्रदेशमा बास गरिरह्यो केही वर्षपछि पुनिलो अभिलो स्वादको लागि शहरमा आयो । मिश्राटन गर्दै राजप्रासादमा पुग्यो । राजप्रासादकै बगैँचामा बास गर्‍यो । उनलाई देखेर राजा अति नै खुसी भए । दिनको दुई वा तीन पटक उनकहाँ जाने भए । एक दिन उनको धर्म प्रवचन सुनी प्रफुल्लित भएर- आफूलाई केही चाहिन्छ ? भन्नुहोस् भनी सोधे ।

उनी मौन धारण गरी बसिरहे । धेरै बेरसम्म- राजा ब्रह्मदत्तले अपेक्षा गरी बसे र केही भनेन । राजा को मनमा लाग्यो - अरू व्यक्तिहरूले मलाई यो देऊ त्यो देऊ भनी माग्नु आउँछन् । तर यो अट्टिसेनले केही मागेन । कारण पत्ता लगाउनुको लागि राजाले एक दिन भन्नुभयो - हे अट्टिसेन ! धेरैजसो माग्नु आउ- आउनेहरूलाई म चिन्दिन । तँपनि उनीहरूले मसँग अनेक माग्छन् । तर तिमिले केही मागेनी कारण के हो ?

उनले भने - माग्नेहरूलाई दिने व्यक्तिले मम परा- उँदैँनन्, मागेर दिएन भने माग्नेले दिने व्यक्तिलाई मन पराउँदैन । त्यसकारण मँले नमागेको हो ।

फेरि राजाले तर्क गरी सोध्नुभयो । जुन व्यक्ति

मिक्षाजीवी भएर पनि उचित समयमा माग्दैन उसले अरूको पुण्यलाई नष्ट गर्छ । उनी स्वयं पनि सुखी भएर जीवन बिताउन सक्दैन । त्यस्तै जुन मिक्षाजीवी समय समयमा माग्ने हुन्छ उसले अरूलाई पुण्यलाम गराइदिन्छ र आफू पनि सुखी जीवन बिताउँछ । ज्ञान हुनेहरू कसैले केही माग्यो भन्दैमा रिसउँदैनन् । अप्रिय भाव मनमा ल्याउँदैनन् । ब्रह्मचारी ? तिमिदेखी म साह्रै प्रसन्न छु । त्यसकारण तिमि जे चाहन्छौँ माग ।

यसप्रकार राज्यदेखि लिएर भने जति दिन्छु भन्दा पनि उनले केही मागेन । उनले भने- माग्नु गृहस्थीहरूको लागि उचित हो तर प्रव्रजितहरूको लागि होइन ।

प्रव्रजित गृहस्थहरूको जीवनमागं बेग्ला बेग्लै छ । शिधुहरूलाई चाहिने बेला मौन भएर बस्छ । पण्डितहरूले उनीहरूको आवश्यकता बुझी लिन्छन् र दिन्छन् ।

यो सुन्ने वित्तिकै राजाले उनलाई धेरै गाउँ र खेत जग्गा जमीन दिन्छु भनी निधोगरी उनले भने- महाराज, म जस्तो साधारण प्रव्रजितलाई यसको के प्रयोजन हुन सक्छ ?

फेरि राजाले उनको मन विचलित गर्ने अनेक तर्क पेश गरे । तर आफूले आफूलाई राम्रोसँग समयित गरि- राखेको हुनाले उनी विचलित भएनन् । त्यसकारण सबभन्दा पहिले आफूलाई उचित मार्गमा राख्नुपर्दछ । अनिमात्र अरूलाई उपदेश दिनुपर्दछ । यसो गर्दा पण्डितहरूलाई धर्मिलो हुनबाट बचाउन सक्दछ । त्यसकारण आफ्नो र अरूको भलाइको लागि मानिसले सुमार्गमा आफ्नो पाइला टेक्नुपर्दछ । यही नै उत्तम र मंगल हो ।

तस्मिन् [नेपालभाषा] हि हिं एतन् विविधासु

विशेषात् एतन् हिं । एतन् एतन् विविधासु विविधासु

विविधासु विविधासु । एतन् एतन् विविधासु विविधासु

प्रज्ञाया विशेषता

छगू समये भगवान् बुद्ध धोवर्स्ती अनथपिण्डिक महाजनं दयेकाव्युगु जेतवन विहारे विज्यानाच्चन । आयुष्माम् सारिपुत्र नं अन हे विज्यानाच्चन । उगु समये आयुष्मान् महाकोट्टिक वयाः सारिपुत्र नाप कुशल वाती यायेधुंकाः निम्नं प्रश्नं स्यत- भन्ते ? मनुतयसं गुलिसित ज्ञानमदुह्य, (दुष्पञ्चो) व्यक्ति धाइ । गुजाःम्ह मनुयात ज्ञान मदुम्हे व्यक्ति धाइ ? सारिपुत्र भन्तेनं लिसः वियाविजेयात

“मनुतयसं जि छुं हे मस्यु धोये मातल्ये उम्ह व्यक्ति- यात ज्ञान मदुनिम्ह (अज्ञानी) मनु धाइ छाये धाःसा वं थ्व दुःख खः धकाः मस्यु, दुःख (निरोध) फुका-छोय् ज्यु धकाः नं मस्यु, थ्व दुःख मदेका छ्वेगु (मार्ग) उपाय नं मस्यु । अथे छुं मस्युम्ह व्यक्तियात ज्ञान मदुम्ह मनु धाइ ।”

साधु ! साधु ! धयाः अनुमोदन यानाः हानं आयु- भात् महाकोट्टिक मेगु प्रश्न स्यन-

“भन्ते ! मनुतयसं गुलिसित आहा ! गुलि ज्ञान दुम्ह, व्यक्ति धाइगु ?”

“गुवले मनुतयसं, चतुरायै सत्ययात यथार्थ बोध- यानाः मेपिन्त नं कनिम्ह जुइ, उम्ह व्यक्तियात हे ज्ञान पञ्जा दुम्ह व्यक्ति धाइ छाये धाःसा वं मनुत जसम्

ज्वीमाःगु, वुरा ज्वीमाःगु, रोगी ज्वीमाःगु, मृत्यु ज्वीमाःगु, मयःपिनाप व्हनां च्वनेमाःगु, यःपिनाप वाया च्वनेमाःगु इच्छा यानागु पुरे मखीगु, व पञ्च उपादान स्कन्ध हे थ्व फुवर्क दुःख खः धकाः स्युम्ह जुइ धुंकी । हानं वं दुःख ज्वीगु कारण कामतृष्णा, विभवतृष्णा धकाः स्युम्ह ज्वी, हानं वं दुःखया कारणयात नं मदेका (निरोध) यायेज्यु अकाः स्युम्ह जुइ । दुःखं निरोध ज्वीगु (मार्ग) उपाय आर्यअष्टांगिकमर्गं खः धकाः स्युम्ह जुइ, उक्त प्यंगू सत्ययात यथार्थ स्युम्ह व्यक्ति- यात प्रज्ञावान्म्ह व्यक्ति धाइ ।” थन प्रज्ञावान् धाःगु आर्यमार्गं व फलया ल्याखं कोय्यागु थ्रणी-विचार याना स्वत धाःसा आतापन्न जुइ धुंम्ह व्यक्ति खः । च्वय्यागु थ्रणी विचार यानाः स्वत धा सा क्षीणा- श्रव अहन्त जुइ धुंम्ह व्यक्ति खः ।

विपिटक फुवर्क सयेवंतुं प्रज्ञावान् जुइ मखु छय् धाःसा वं विपश्यना भावनाद्वारा अनित्य, दुःख व अनत्तमयात बोध याये मफुनि । थ्व उपदेश स्यनाः आयुष्मान् महाकोट्टिक सन्तोष जुयाः साधु ? साधु ? धयाः अभिनन्दन व अनुमोदन यानाः थःगु आश्रमे लिहौं वन ।

बुद्ध्या पंचशील

- अष्टलाल महर्जन

बुद्ध्या जीवनी कथं उगु इलय् नं मनुत्से वास्तविक सत्य व सदाचारयात लहानाः सामन्त, शोषणनीति व मिथ्या धर्म्य मिखा तिसिनाः न्ह्यव्वानाः पुरोहित परम्पराय् अश्वमेध यज्ञ, नरमेध यज्ञ व मेमेगु यज्ञ थजाः गु ग्यानापुसे च्वंगु मिथ्याआडम्बर व अन्धविश्वास्य वनाच्वन । हाकनं ब्रम्ह क्षेत्री वंश्य शूद्र जातीयितां ब्वलकाः मनुत् उकुसमुकुसगु वातावरण्य् च्वनाः वाथावाथा कनाच्वन । थन्याः गु अन्धविश्वास व जातीयतावादी प्रथां यानाः थः थव्य् त्वापु जुयाच्वन । शान्ति छु खः धंगु हे मसीकाः शक्तिया प्रतिस्पर्धाय् च्वानाः बल्लः व निर्धायी मूल्यांकन्य् ज्यु छ्यानाच्वन ।

थजाः गु अशान्तिया वातावरण्य् भगवान् बुद्ध्या जन्म जुल । अले थजाः गु दुःखं मुक्त ज्वीगु; हाकनं जन्म ज्वीम्वाः गु लें मालेगु बिचाल् बुद्ध्या नुगलय् हा काल । थ्व हे लें मालेयानिति राजबंभव, थः मां, वी, काय्, कलाः स्वःताः अज्ज थः गु ज्यु तापं पानाः जीवन मुक्तया लेंपु लुइकां पार यात । अले थम्हं खंकागु दुःख मुक्तिखा ज्ञान प्रामिया लें क्वनेत धर्मचक्र प्रवर्तन सूत्र प्रचार यानाविज्यात ।

निर्वाण प्राप्त ज्वीकेषा निति शान्तिमार्गया निति धर्म व पाष न्ह्यव्ववाः स्वर्गया आशा व नरकया ल्याचो वियाविज्यात । वीद धर्म्य वनेगु वाय् शान्तिया लेंपुइ

वनेगुया निति न्हापां पञ्चशील बुद्धं वियाविज्यात । पञ्चशील छगु नियम खः गुकि सकल प्राणीमात्रयात आदर्शया लेंपुइ यंकी, मैत्री चित्तय् न्ह्यचिकिइ मित्रता हे छगु मानवमात्रया आदर्श गुण खः मैत्रीसूत्रय् विस्तृतं नयनातः गु दु । उकिया निति बुद्धं दयेका व्युगु न्यागु नियम पंचशील व उकिया फल व विपाक क्वय् च्वयाथे खः-

(क) पाणातिपाता वेरमणि सिक्खापदं समादिमामि अर्थात् प्राणीहिंसा मयायेगु बुद्ध्या अहिंसा नीति छगु तः धंगु शिक्षा खः । सुयातं स्याना जुल धाःसा व मनु न्हायाथाय् वंसां भिम्ह जुइ फेमखु, सुनातं वयात भि धाइ नं मखु, प्राणी हिंसा मयानागु फल खः- १) अंग भंग मज्जु शरीर जुइ, २) यच्चुसे पिच्चुसे च्वंगु म्ह जुइ, ३) सुराम्ह व बलाः म्ह जुइ ४) सुं मेपितिगु ल्हाः ति सी भाली मखु, ५) ल्वय् आपाः मदुम्ह जुइ । आयु ताहाकः जुइ ।

(ख) अदिन्ना दाना वेरमणि सिक्खापदं समादियामि अर्थात् मवीक मकायेगु शिक्षा कायेगु, खुया मकायेगु खँ साप वांलाः जू । खुया कायेगु वानि मदुसा नां च्वनी, पीर कयाः इज्जत नं वंका च्वने मालि मखु न्हायाथाय् वंसां विश्वासपात्र जुइका च्वने दै ।

खुषा सकायेगुया फल-

- १) इमान्दार जूगुलिं न्हाबलें इष्ट मित दयाचवनी ।
- २) दुगु धन सम्पत्ति, न्हाबलें स्थिर जुयाचवनी ।
- ३) थह्दां इच्छायानागु बस्तु याउंक हे प्राप्त जुइ ।
- ४) जुजु, लः, मि, खुं, शत्रु आदिया मय मदयाः धन सम्पत्ति दयाचवनी ।

(ग) कामेसु मिच्छाचारा वेरमणि सिक्खापदं समादियामि (मिथ्याचारी सुं मेपि मिसा मिजं नापं संभोग) बलात्कारी व भ्रष्टाचारी मज्जीगु शिक्षा कायेगु - बुद्धं विद्याविज्याःगु सदाचारया निति स्वंगूगु शील खः । थुकि पारिवारिक कलह देमखु ।

व्यभिचार मयानागुया फल-

- १) शत्रु धयापि मदयाः सकसिया नापं हेलमेल जुया चवने फइ ।
- २) सुखं न्हाः वयेके दइ ।
- ३) सुखं दने दइ ।
- ४) प्बंगू दुर्गतिइ लाइ मखु ।
- ५) नपुंसक जुइ मखु ।
- ६) इज्जत दुगु रूप स्त्रीपुरुष थःथवय् मतिना दया चवनी ।
- ७) धन्दा चिन्ता मदयेक सुखं चवने दे ।

(घ) मुसावादा वेरमणि सिक्खापदं समादियामि (मखुगु खँ मल्हायेगु शिक्षा ग्रहण यायेगु) -

मखुगु खँ ल्हानाः सुयातं स्येके, द्वपवायेगु, स्यायेगु आदि यान।जूम्ह गनं नं तिके जुइ थाकुइ । ल्यूने ल्यूने को बीकाचवने माली । सुनां नं पत्याः याइ मखु । थःगु खँ मेपिनि न्येने यइ मखु ।

मखुगु खँ मल्हाःमहसित फल -

- १) विशेष बांलासे च्वंगु मिखा आदि इन्द्रिय दइ ।

- २) थाहो व्वाहां व ताहाःचीहाः मदयेक धो मिलय्- जुयाः वा बांलाइ ।

- ३) ल्हवंगु नं मखु गंसिगु नं मखु थिक्कगु शरीर जुइ ।
- ४) पलेस्वांया बास थें नस्वाक बाःस वःगु म्हतु जुइ ।
- ५) नोकरचाकर व परिवारपि थःगु खँ थपि जुइ ।

(ङ) सुरामेरय मज्ज पमादट्टाना वेरमणि सिक्खापदं समादियामि (अय्लाः खँ, गजि आदि काइगु पदार्थ मत्वनेगु शिक्षा ग्रहण यायेगु) - लागु पदार्थं कात धायेव थके होश मदयाः शील स्येनेफु, आचरण स्येनेफु उकि सदाचारया निति नं बुद्धं धव छगु नं शीलया रूपय् कयातल ।

कायःगु बस्तु सेवन मयानागुया फल -

- १) यायेमाःगु ज्या खँ व्याक्कं लुमना वइ ।
- २) अत्ति धयागु दे मखु ।
- ३) लातापाकः जुइ मखु ।
- ४) ज्ञानबुद्धि दुम्ह जुइ ।
- ५) ईष्यां रहित जुयाचवनी ।
- ६) वेहोश धयागु दइ मखु ।
- ७) शान्त स्वभावम्ह जुइ ।
- ८) मभिगु ज्याय् लज्जा नाःम्ह जुइ ।
- ९) इज्जत चवनीगु जक ज्या याइम्ह जुइ ।

धजाःगु पञ्चशीलया फल व विपाक अथवा स्वर्गया आशा व विपाकया ख्याचो बौद्ध उपासक मिशु व उपासिका मिशुणीपिस्त जक मखु विश्वशान्तिया निति सकल प्राणीमात्रया निति भराय्धंगु गथि खः । विश्वय् दयाचक्कं शत्रुता, वैमनस्यता, उपनिवेशवाद, साम्राज्यवाद आदि वातावरणयात ह्यूपाः ह्येत शान्तिप्रिय देशतसे बुद्धया पञ्चशीलया आधारय् थये अन्तर्राष्ट्रिय शान्तिया लागी न्यांगु पञ्चशील ग्रहणयात प्रचार यात ।

सुख व शान्ति

— भक्तराज शाक्य

हूबहाः, थाय्मरू, ये ।

संसारे लाखौ किसिमयापि प्राणीत दु । व प्राणीत मध्येनं दकले ज्ञान व बुद्धिदुपि सुदुले धायेबले मनूत हे न्ह्याःने च्वं वइ, गुमिसं अन्य प्राणीपिसं याये मफुगु ज्ञान व विज्ञान धैगु निगू शस्त्राष्ट्रयागु सृष्टि यानाः सकल प्राणी पित्त त्याकल । संसारे सारा जीवात्मात थःथःगु ज्या सनाच्वन, अले थःथःगुहे पहलं ज्या यानाः नसा त्वंसाया खोजीयानाः थःगु जीवन क्रम न्ह्याका च्वन । हानं थःसिनावसां थःहे जोपि सन्तानया उत्पतियानाः अबाध गतिशील जीवन घःचाः त्वीकाच्वन ।

संसारे गुलि मनूतय्सं खूं लुच्चा ठग जुयाः थःगु जीवन क्रम न्ह्याका च्वंसा गुलिस्यां दोष मदुपित्त दोष बियाः परनिन्दा यानाः कर्कियागु चित्ते चोट लगे ज्वीकाः करपिनिगु नुगः ह्वयेकाः थःगु नर जन्म व्यर्थे फुकाच्वन । गुलि-स्यां दया धर्म यानाः थःगु जीवन फुकाः मनु जुयागु सार्थक यायेत स्वयाच्वंसा गुलि मनूत लोक हित जुइगु परसेवा कार्ये संलग्न जुया च्वन । अथेहे गुलिस्यां थःगु छें वुं त्वःताः भिक्षु सन्या-सीया भेष धारण याना संसार पार ज्वीत स्वयाच्वन ।

थ्व फुक्क घयागुया बर्थे खः सकल प्राणीपि नं निरन्तर थःगु थःगु कर्म संलग्न जुयाच्वन

चाहे, थ कर्म भिगु वा मभिगुहे थजु । थ्व अविच्छिन्न प्रयास व लक्ष्य छु खः ? प्राणीतय्सं छुकियागु लागी सदा सर्वदा प्रयत्न यानाच्वन ? 'सुख व शान्तिया' लागी । थ्वहे 'सुख व शान्तिया' अथे सारा जीव जगत् चाःहिलाच्वन । भिन्न भिन्न मनूतय्गु मानसिक विकासया अवस्था-नुसार इमिगु निति सुख व शान्तिया अलग्ग अलग्ग रूप दयाच्वन । अले छगू सुख हासिल यानाः हानं मेगु सुख हासिलयायेगु र्वसाः नं अटूट प्रवाहं र्वया वं च्वन । सुख वं शान्तिया घेरा तःचाः जुजुं वनेगु नं जीवनं विकासया नियम खः । अले हरेक प्राणीपिसं थःगु 'सुख व शान्ति' यात सदा स्थायीयानातयेगु नं निरन्तर प्रयत्न यानाच्वनेगुनं अस्वाभाविक मखु । सुख व शान्तिया प्राप्तिं छुं बाधा वइवले थ्व बाधात पिपवानाछवयेगुनं उपाय मयासे मगात । अथे जूगुलि सुख व शान्तिया सारा जीव जगत्या केवल छगू जक ध्येय खः धासां छुं पाई मखु ।

ज्ञान प्राप्त ज्वी धुंकाः अनुभव जुइगु शान्ति विकार रहित अनन्त व अपरिवर्तनशील जुइ । ज्ञान प्राप्त जूम्ह व्यक्ति यात शंका, भय व दुःखं सर्वदा विमुख जुइ । सारा प्राणीतय् सुख व शान्ति उपलब्ध यायेगु ध्येय जूथें थुकिया लागी उत्तरोत्तर प्रयास यानावनेगु सकसियां कर्तव्यखः ।*

आर्यपिनि दर्शन सुन्दर खः

- रामलाल मानन्धर

वैशाली चापाल चैत्यम् विज्याः बलम् स्वला-
लिपा आयु संस्कार त्याग यानाः लि वेलुवन ग्रामम्
विहार याना विज्याना चवंबलम् भगवान्यात
रक्तस्राव आउ रोग जुल । उगु इलम् भगवान्-
यात रोग जूगु सीकाः देवराज शक्र तावतिस
दिव्यलोक तोताः गुबलयत्क भगवान्यात जूगु
रोग शान्त ज्वीमखु उबलयत्क सेवा टहल
याय्गु निश्चय यानाः सेवा टहल यात ।

शास्ताया दिसा-पिसाव याः गु कोप्रा सुगन्धं
भरम् जूगु थलबल समान छयनम् तथाः आवश्यक
नसात्वंसा नकेत्वके यानाचन ।

भगवान्या रोग शान्त ज्वीवं वन्वना यानाः-
बिदाजुया दिव्यलोकम् त्याहावन । उगु दृश्य
खनाः भिक्षुपिनि आपसम् चर्चा जुल । भगवानं
भिक्षुपिनि वखया चर्चा जूगु ताया भिक्षुपि!
शक्रं जित स्नेहतया चवंगुली छु आश्चर्यं ज्वीमाः गु
मदु । वं जिगु हे सहारां वृद्ध शक्रत्व त्याग
यानाः तरुण-शक्र जुल, न्हापा वैत मृत्यु समय
जुयाः भयभीतं इन्द्रशाल गुहाय च्वनाथाय शरण
वयाः जीवित ज्वीगु उपाय न्यन । उगु बखते
कनानु मार्ग ज्ञानं श्रोतापत्र फल प्राप्त यानाः
तरुण-शक्र प्राप्त यात/ तात्पर्यं थव खः कि दिव्य
लोकया राजा शक्रं न्हापा दिव्य ऐश्वर्ये मगन-
जुयाः हिसामर्थ्य वैदिक यज्ञया बालकयाः सुरा-
पाने लुब्ध, सुरसुन्दरी देव अपसरापिनाप अपरि-
मित संभोग यायां वृद्ध जुयाः मृत्यु सत्तिक

थ्यसेलि भगवान्या शरणम् वयाः शील सम्पन्न
जुयाः धर्मउपदेशं विमल चित्त तरुण शक्रजुल ।
थुगु प्रकारं व जितः आपालं उपकारक खकाः
सेवा याः वः गुखः । भिक्षुपि ! आर्यया दर्शन
सुखदायक खः इमि साथम् च्वनेगुनं सुखकर खः
मूर्खया साथ दुःख ख ।

साधु दस्सनमरियानं सन्निवासो सदासुखी ।
अदस्सनेन बालानं निश्चमेव सुखी सिया ॥
अर्थात् आर्यया दर्शनं सुन्दर खः इमिगु साथम् संवास
सदा सुखदायक ज्वी । मूढया दर्शनं मनुष्य
सदा दुखीज्वी ।

बाल संगति चारीहि दीघमद्वानं सोचति ।
दुक्खो बालहि संवासो अमित्तेनेव सब्बदा ।
धीरोच सुखसंवासो ज्ञातीनं वसमागमो ॥
मूढया संगते ज्वीह्वासित दीर्घकाल तक शोक ज्वी ।
मूढया साथ सहवास शत्रुया थं सदा दुःख दायक
ज्वी । वन्धुपिनि समागम सरह धीरपिनाप
सहवाससुखः ख ।

-धीरञ्च पञ्चाञ्च बहुस्सुते च
धोरय्ह सील वतवन्तमरियं ।
तं तादिसं सप्पुरिसं सुमेधं
भजेथ नक्खत्त पथं वचन्दिमा ॥

अतएव-अथेहे धीरज्ञानी बहुभूत शीलवान्
व्रत सम्पन्न, आर्य तथा बुद्धिमान पुरुष या
अनुगमन वर्थ उगु चालया गथे चन्द्रमा नक्षत्र-
पथ जूगु खः ।

जीवनय् तःधंगु उद्देश्य छु ?

— अनजान

जीवनय् मदयेक मगाःगु छु धकाः न्यंसा, कलाः भातं धकाः घाडिपि नं कम मजू । वथेंतुं कलाः भातः नं मखु आहार नं मखु तर थःगु मन कामना पुरे यायेगु हे जीवनय् मदयेक मगाःगु धकाः लिसः बीपि नं कम मजू । अथेला धात्थें दुग्यंक स्वया यंकल धाःसा मनय् सुख शान्ति धैगु मद्याः दुःख जुया चवनीगु छगू जीवनया सत्यता खः ।

धनं परिपूर्ण जुयाचवंपिनिगु म्हुतुं 'चित्त सुख हे मदुका' अथवा 'सुख हे मदुका' धकाः न्यने दइगु कम मजू । वथेंतुं सन्तोषी गरिवपिसं थःगु रमणीय जीवन ध्वीकाः सुख तायाचवंपि नं माले थाकु मजू । उकि हे बुद्धधर्मय् मनया विषये यक्को खँ स्यने कने यानातःगु जुइ । उदाहरण कथं भगवान् बुद्ध श्रावस्ती ध्व हे मनया विषय कयाः छह्य भिक्षुयात आज्ञा जुया विज्यात—

“पलख पलख उत्पत्ति ज्वीह्य, कजेयाना कजेयाय् थाकुह्य, थः यःथाय् वनीह्य, थुजाःह्य चित्तयात बसे कायेगु व चित्त बसे तःह्यसित हे सुख जुइ ।”

थथे हे मेह्य छह्य भिक्षुयात उपदेश बिया-

विज्यात—

“खंकां खंके थाकुह्य अतिकं सूक्ष्मह्य, थः यःथाय् वनीह्य, उकि हे विज्ञजनपि ! थुजाह्य चित्तयात रक्षा याना तःसा तिनी सुख प्राप्त जुइ ।”

थुकथं स्वया यंके बलय् जीवनय् मुख्य माःगुला मन शान्ति अथवा मानसिक सुख हे खने दु । उकि हे यक्को विद्वान्पिसं मन शान्ति यायेगु छगू जीवनया मूल उद्देश्य खः धकाः धाःगु जुइ । गुबलय् मानसिक शान्ति दइ उबलय् मानसिक दुःखं पीडित जुया चवने माली मखु । अथे हे लोभ लुब्ध जुयाः, द्वेषं दुष्ट जुयाः, मोहं मोहीत जुयाः, मानसिक दाह जुइकाचवने माली मखु । गुबलय् लोभ द्वेष मोहं मनय् बास काय् फइ मखु उबलय् हे शान्तिया जः प्याहां वइ । अले व लोभं, द्वेष, मोह मनय् वइ धनाः न्याबलें स्मृति तयाः जागृति यानाः न्याबवाका तये फइ ।

मनय् छाय् शान्ति मदयेकं मगाःगु ? मानसिक शान्ति धात्थेंयागु सुखया अनुभव खः । गुलि शान्ति वृद्धि जुइ उलि हे अपो सुखी जुइ । गुलि शान्ति म्हो जुइ उलि अपो दुःखी जुइ ।

थःगु मनय् दुःखं क स्वल् धाःसा पलख जक मान-
सिक शान्ति प्राप्त जूसां मेगु समयया सुखानुभव
स्वयेः नं अपो छुं इच्छा जुल धाःसा व लोभं
यानाः सुख दइ मखु तर दुःख जक विया च्वनी
थ्व छगू मानसिक अशान्तिया उदाहरण खः ।

सकसिगुं जीवनय् आवश्यकगु खं छु ?
सुख मखुला? असन्तोषया भाव व दुःखया भाव
म्हो यायेत व सन्तोषया भाव व सुखया भाव
अभिवृद्धि यायेया निति मखुला ? उकि सकसिनं
मानसिक शान्ति कायेगु कुतः ज्वीमाः ।

वसपोल भगवान् बुद्धं मानसिक शान्ति
यायेगु उपाय उपदेश याना बिज्याःगु अनुसारं
न्हापां थःगु कायिक वाचिक आचरण शील
धर्मानुसारं बांलाक भिकेमाः । शील धर्मानुसार
आचरण भिके हे माः धकाः वसपोल आज्ञा जुया
बिज्याःगुला मद्दु । तर थुजागु रुपं आचरण
यानाःयकेगु बखतय् मन कोमल जुयाः थ्व ससा-
रय् आनन्द जीवन हने फइ धकाः धयाबिज्याना-
तःगु दु । थुकि यानाः छुं विचाः याःसां शोका-
कुलगु, ग्यानापुसे च्वगु व दिक्दारगु कारणत
न्हाचिला वइ मखु । नाप न्ह्याथाय् वंसां शत्रु
दयकःवनेगु त्वापु याः वनेगु मत्ती वइ मखु ।
शील धर्मानुसारं आचरण यानायंकल धाःसा मन
नं उति हे चकका वी । जीवन हना यके बलय्
नं छुं तःधंगु ग्याना पुगु बिघ्न बाधा चूलाः वइ
मखु । थ्व छगू सुख व शान्तिया तःह खः । मेगु
तहलय् ज्या खेले मद्दुगु कल्पना व चंचलगु
मनयात वसय् तयाः कजे यायेगु खः । याँउंसे
च्वंगु मानसिक शान्ति मदःतले वसय् तयाः यके
बलय् आपाःसिनं स्यूगु धातयेगु सुख स्वयाः नं
अपो अरिय सुखगु सुख अनुभव याये दइ । धातये
भिगु बांलाःगु शरण थःगु हे मने लुइकाः खके
फइ । अबलय् हे थः मट्टिक व्वानाच्वंगु विचार

शक्ति व ज्यां आराम काये मालकि याउँक
आनन्द साथ आराम काये फइ सुखया अनुभव
याये फइ ।

थःत थम्हं सुख प्राप्त यानाकाये धुंकाः नं
मानसिक शान्ति दुम्हेसिगु प्रभावं व नापं सत्-
संगत याःपि मित्र बन्धुपिसं नं सुखानन्दया अनु-
भव बी । चित्त भिपि चित्त बांलापि नाप
सत्संगत याःसा भि चित्त जुयाः च्वने फइ ।
वर्थेतु चित्त अशान्तिपि चित्त द्रोहिनिनाप
सत्संगत याये बलय् सत्संगत याह्यसिगु चित्त-
यात नं ध्यग्रचित्त हिंसकचित्त याना बी । थ्व
छगू अःपुक खके फुगु उदाहरण खः । उकि हे
भगवान् बुद्धं मंगल सूत्रय् "मूर्खतय्गु संगत
मयाय्गु, पण्डितपिनिगु जक सत्संगत यायेगु
उत्तम मङ्गल खः" धकाः धयाबिज्याःगु ।

गुगु धासय् गुगु देसय् मन शान्तपि यक्को
दइ उगु धासय् उगु देसय् प्रजापित सुख व
शान्तिया जः जक अपो दइ । वर्थेतु परस्परया
मानसिक सुख शान्ति आदान प्रदान जुयाच्वनी
परस्परं सुनानं छुं दु ख कष्ट बी मखु ।

अरु शान्तगु मनं शीतलगु सुखानन्द प्रदान
यानाःनं मेगु ववय् तहलनिसं कयाः उच्चगु तह-
यागु प्रजा ज्याय् छ्चले दय फयेक उत्तम जुया-
वइ । नापं न्ह्यागुं वैसयापिगु समस्या नं याउँक
पूवक समाधान याना बी फइ गुगु दुःख समस्या
समाधान यायेगु लुपुई हे जुयावन । वर्थेतु थःत,
कतपिन्त, देशयात, व संसारयात हे नं कायिक
सुख वाचिक सुख व मानसिक सुख अभिवृद्धि याइ ।

उकि जीवनय् मानसिक सुख उच्चगु व
मुख्यगु खः । उकि यौवनं निसं हे मानसिक
शान्ति प्राप्त यानाकाय्त बांलाक ध्यान बियाः
आचरण याना यकेगु छगू तःधंगु आचरणीय व
कुशलोपाय लँपु खः ।

जितः जि हे यः

- रीना बनिया

एकाभ्तय् च्वनाः जि विचाः यानाच्वना, जितः संसार्य् दकसिवे उच्चः यःम्ह सुथे । जिगु मिखाय् जितः थःपि सकले इवलि द वल- जिमि मां, वाः तता, केहे दानु. किजा, भाःत, माजु वाःजु, काय्, म्हाय्, अले पासापि सकले सकले जितः यःपि, जितः मयेकीपि, जि माया यायेपि अले जितः माया याइपि । इपि सकले हे जितः व स्वये व, व स्वये व, उलि हे यःपि । सकसिगुं प्रति जितः उलि हे माया दु । इपि मध्ये सुयात अच्चः थः सुयात कम यः जि थःथम्हं निर्णय याये मफुत ।

विचा यायां ताउत विचाः याये धुंकाः बलं जि निर्णये याना जितः दकसिवे उच्चः जितः जन्म व्युपि च्वलंकूपि जिमि मां वी यः । मां-बीया गुणला अनन्त । अनन्त गुण यानातःपि जिमि मां-बीपि हे जितः दक-सिवे यः । विचाः बायां मां-बीयाप्रति जिगु सुगलय् विलिविलो श्रद्धा जायावल । हानं विचाः यायां जितः भचा चित्त बुझय् मजुयावल । जितः दकसिवे थःपि जिमि मां-बी खःला धकाः शंका जुयावल । जि मनं मनं धया मां-बी धयापिसं थः मचाखाचाया लागी न्ह्यागु नं याइनि । जिनं ला जिमि मचाखाचाया लागी गुण यानानी । अय्ला छु कासे न्याम्ह म्हाय् बुयाःतिलि दुम्ह काय् धकाः जिमि किजायात जक

दकसिवे माया याइगु । ततापिस्त स्वयाः याक काय् यात जक अच्चः सासाःगु नकीगु, भिमिगु लीकीगु । थम्हं दवेका तयापि मस्तयत् ला उति मखं जिमि मां-बीतं । मां-बीयाप्रति जायावःगु जिगु अद्धा बुलुया वन ।

जि हानं विचाः याना जितः दकसिवे उच्चःला जिमि तताकेहेपि थः । संसार्य् दकसिवे पवित्रगु माया तःकेहेया माया धाइ । तताकेहेपिसं जितः गुलि माया थाः । न्याबले माःबले सल्लाह सुझाव वी । जिपि गुलि मिलये चलये जुया च्वना । तताकेहेपिनि माया छुमबले जिगु मिखाय् हे ख्ववि दनावल । अयननं जितः चित्त बुझये मजुल । तताकेहेपिसं नं छु थःम्हं धाये फतले, वी फतले माया याइका । तःमिथाय् बिया छ्वःम्हः जिमि ततां जि भाःतपिथाय् मज्युम्ह धकाः गजाःगु हेला याइगु । तःकेहेपिसं जितः अपायसकं मानये मयाः तःमिपिस्त थें । तताकेहेपिनिप्रति जिगु भनष् दुगु माया तनावन ।

अलेजितः सेगु विचाः वल जितः जिमि माजु, वाःजु दकसिवे यः । जिमि माजु, वाःजु, जिमि भाःतया मां-बाः । इमिसं जितः गुलि माया थाः, म्हाय् थें याता तः । मचा बुझबले माजुं जितः गुलि जक विचा याइगु, बाःजुं नं उलि हे माया याइगु । माजु

व बाःजुया यक्व यक्व सेवा माये धका. मती वल । हानं लुमंसे वल छगू जक ज्या दन कि गपाय्स्कं व्वः बी यः । थःछेय् छकः वंसां तंम्बयेके यः । छु अजाःगु नं माया ला । तुरुन्त हे जिगु मनय् इमिगुप्रति मैत्री मदया वन ।

अले जिं थ्व हे निर्णय याना, जितः ला दकसिवे जिमि भाःत यः मिजि भाःत, जिमि 'व', जिगू संसार व ला खःनि । जिमि जीवन पासा । जिमि सुख व दुःखया पासा । जितः व गुलि यः धयां साध्य मञ्जु । व नाप मचा जक बायाः च्वने माःसां जिगु मन गुलि छतपतये ज्ञ । चं नं जितः गुलि ययेकू । जितः लये-तायेकेत गजाः गजाःगु सर सामान न्याना बी । जितः न्ह्याइपुकेत उखे थुखे चाःहिके यंकी । आः तिनि जि निर्णय याना मिस्तय् लागी भाःत थें तःधंम्ह सुं नं मद्रु । जितः जिमि भाःत हे दकसिवे यः । विचाः यायां थ्व निर्णय नं चित्त बुझये मजुल । भाःत धयां जके ज्यूला मिजंत धयापि गुलि बेइमान, विश्वासघाती । त्यासे जुतले कला यइका मचा लिपाला हानं त्यासे स्वः जुइ यः । अय्लाः त्वनाः, जू म्हिताः मिस्तय्त दुःख बी यः । अय्ला जिमि वया नं अकिसय् मिसा छम्ह नाप हेलमेल दु धकाः ला हल्ला नं जुइ धुकल । खय्तनं छु वेर । मिजंतय्गु छु विश्वास । अय्लाः त्वनाःला माक्व दुःख बिया च्वंगु हे दु । विचाः यायां जितः भाःत खनाः पुंत वल । वयाप्रति छति नं माया मदइ वन । तं वल । अभिमान वल । जितः दुःख बीगु स्त्रयेका, जि नं बदला कायेनि धयाथें मती वल ।

विचाः यायां कायल जुयाः जि थ्व हे निर्णय याना जितः जिमि पासापि हे दकसिवे यः । पासापिसं थें

ग्वाहालि सुनानं याइमखु । दुःखय् तरये याना बीपि हे पासापिला खःनि । विचाः यायां पासापि नापलाये मास्ति वल जितः । हानं लुमना वल कलेजय् व्वना च्वनाबले जितः जक महिनाः जिमि पासापिसं जितः याकःचा यानातइगु । खं नं सुचुका जुइगु । छक्वः पासा जुयाः च्वनानं थवंथवय् मिलये चले जुयाजुइ धयागु मद्रुपि अज्याःपि पासाःपि । जितः पासापि खनाः तुरुन्त हेतं वल । इमिगु प्रति द्वेष भाव दयावल ।

मखु मखु आःला जि थ्व हे निर्णय याना जितः दकसिवे जि काय्म्ह्यायपि यः । अहो ! जि मस्त जिगु लाहिया कुचात । मस्त लुमलुमं जिगु नुगः थुं मिन । मचा जायेवं जिगु विचाः हिल । जि जक मचाखाःचा धया च्वनां छुयाये । तःधी जुइव थःधःगु लं लिना-वनी । काय् कलाःया पतिइ लिना वनी । म्ह्याय् नं पय्तनं बिया छ्वयेव मां-बी हे त्याग यानाः वनी । छु माया यायेगु अजाःपि मचाखाचातय्त । मां-बीया गुण हे त्वःमंकीपिस्त ।

आःला जि कायल हे जुयाः जि निर्णय याये फ हे मफुत जितः सु दकसिवे यः सु मयः । ताहाः विचाः धुंकाः जितः इवात्त विचाः वल जितः ला जि हे दकसिवे यः । जितः सुख जुइगु जितः गुलि यः । जितः दुःख जुइगु जितः गुलि मयः । जितः सुख बीपि सकलें जितः यः । जितः दुःख बीपि सु नं मयः । जिगु मिखा चाल ! जि ला तसकं स्वार्थी खनी ! जितः सुं नं व्यक्ति अबले तक हे जक यो गबले तक व व्यक्ति जिगु स्वार्थं पुरये याइ, व व्यक्ति जितः सुख बी । जितः न्ह्याक्व हे यःपि जूसां इमि पाखें जितः दुःख बीगु, जिगु स्वार्थं पुरये मजुइगु जुलकि जितः इपि मययावनीगु खनी । इमिगुप्रति मैत्रीभावया थासय् जिकेः द्वेष भाव

इया वइगु खनी । जि तसकं स्वार्थी खनी । जितः
जि हे जक यः खनी ।

धथे विचाः यायां जितः सफुती ब्वनातइगु छगु
बुद्धकालीय घटना लुमंसे बल —

बुद्धकालय् छन्हू कोशल देसया जुजु प्रसेनजितं थः
महारानी मालिकादेवि (गुम्ह जंगलय् गथुनीया रूपय्
ब्वना ब्वम्ह खः वयात जुजु महारानी याये हल) नाप
खं ल्हाल्हा धथे विचाः यात- ध्व मल्लिकायात जि
गजाःगु थास गुजाःथाय् हया । उकि व जितः स्वयाः
अप्पः सुयात माया थाइ । “जुजुया ध्व खं मल्लिकाया
हे म्हुतुं न्यने मास्ति वया धथे न्यन- हे मल्लिके !
छन्त थसिवे यःम्ह सु दु ला । जुजुं विचाः मयाकथं
मल्लिका तप्यक धथे धाल- जितः थःस्वयाः यःम्ह
मेम्ह सुं मदु ? महाराज ! छःपिन्त थः स्वयाः यःम्ह
सुं दु ला ?” मल्लिकाया पाखं थःम्हं विचाः याना थं
लिसः मवयाः जुजुया म्हाइपुल, तं बल । अले व
भगवान् यथाय् वनाः जूगु खं फुकं के वन । भगवान्
धथे धयाविज्यात -

“सञ्जा दिसा अनुपरिगम्म चेतसा,

नेवञ्जगा पियतरमत्तना क्वचि ।

एवं पियो पुथु अत्ता परेसं,

तस्मा न हिसे परमत्त कामोति ।”

“दक्ख दिशाय् चित्त फलये यानाः स्वःसां थः स्वया
प्रियतर सुं दइ मखु, गथे छ्हासिया थः यः, अथेहे
मेपिनि नं थः हे यः धकाः श्वीकाः थःथःगु हित
स्वइपिसं मेपिन्त नं थः भाःपाः हिंसा पीडा धायेमते ।”

भगवान् बुद्धया ध्व शिक्षा लुमंबले जितः थः खनाः
थः हे मछाल । जितः होल बल । जि जिमि सां-वा,
सताकेहे, दाजु किजा, माजु, बाःजु, भाःल मचा-
खाचा, पासापिन्त थःगु स्वार्थया निम्ति ‘जक ययेका
ब्वना । इमिपाखे थःगु स्वार्थ पुरथे मजुइधं हे जिगु
मनय् इमिप्रति द्वेषभाव वयाब्वन । भगवान् बुद्धया
शिक्षा कथं थःगु स्वार्थया निम्ति जक मखु मेपिन्त नं
थः भाःपा ययेके माः धयागु जिगु मती बल, गथे महा-
काफुरुणिक तथागत सम्यक्सम्बुद्धे धानाविज्यात ।
धम्य तथागतया शिक्षा, ! तथागतया धर्म !

सम्पादकलाई चिठी

काठमाण्डु उपत्यकालाई हेरेर यहाँ चलिर-
हेको बुद्धधर्मका वर्तमान सबै पक्षलाई नै बौद्ध-
धर्म भनी अंगीकार गछौं भने सम्मेलन गोष्ठी
प्रचार प्रसारको र केही ध्यान भावना समेतको
कृया कलाप हेर्दा केही सन्तोष प्रद वर्तमान
स्थिति छ भन्ने मान्नुपर्दछ तर हालै सम्पन्न
भएको राष्ट्रिय गोष्ठीको नेपालमा बुद्धधर्मको

वर्तमान परिस्थिति शीर्षक हेर्दा भने सन्तोष प्रद
लागेन किनभने ७५ जिल्ला मध्ये उपत्यकाका
३/४ जिल्लामा मात्र प्रचार प्रसार सीमित छ ।
अरू करीब ७० जिल्ला उपेक्षित र प्रचार प्रसा-
रमा केही देखिँदैन त्यसैले नेपाल व्यापी हेर्दा
सन्तोष प्रद भन्न मिल्दैन । अतः सबै जिल्लामा
प्रचार प्रसार गरेर बौद्धलाई बौद्ध भनेर चिनाउन
वर्तमान बुद्धधर्मको परिस्थितिमा सुधार आव-
श्यक छ ।

-- लालधन शाक्य

बुद्धया करुणा

- मेघदूत

गीतम बुद्धया पालेसिगु घटना खः । मिसा
छम्हेस्या काय्मचा बुयाः गुलिचां मदुवं भातसित । वया
जीविका चले यथेत थाकुल । काय्मचा ब्वनाः मेहा
मिजं यक्रे पय्न वन । व मिजं नं व मचा यात थः
मचाति हे विचाः याः । मिसायात नं साप माया याः ।
तर छुं द लिषा मिसा मेहा काय्मचा बुइकल । मचा
हिसिचा दु । मिजंया थः हे पाखे दुह्म काय्मचा
जुबले वैत माया वनीगु स्वभाव हे जुल ।

ह्लापायाह्म मचायात माया मदयावन । मचा-
या मां पिहां वनाब्वनीबले मचायात बांलाक मनकीगु
जक मखु दायाः कसाः नं याइगु । मांहा छेय् दुहाँ
वंबले मचा स्वयाः खं कनी "बवां जितः दायाः कसां नं
याइगु, नकी नं. मखु । गज्योह्म मिजं याके वयागु ?"
मांहासें भाःत मेसित धाल-छि तःधिकःम्ह
मचायात सास्ति यानादियाला ? जि ह्लापां हे धयागु
मखुला थ्व मचायात माया यायेगु खः सा जक छिके वयागु
धकाः ।"

मिसा यागु थ्व खं न्यनाः मिजं झन तं चाल ।
"आवनिसें थ्व मचां चुत्रिल यानाः ल्वाकेगु स्वत । थ्व
मचायात थन छेय्तये मजिल । स्थाना वी माल ।"
छम्हु मांम्ह पिहां वनाब्वनीबले मचायात भचा बांलागु
वसः पुड्का चाह्यु वने नु धाल । मचा साप लय्ताल ।
"जिमि मामं छु धाल ज्वी आः जितः माने यात ।" लय्
लम् तातां व बवाः जुह्म नाप पिहांवन ।

बवाः जुम्हसिनं तापाक छथाय् मसाने यकाः व
सीम्ह वांछोयातः थाय् मचायात छम्ह सीम्ह नाप प्यपुङ्क
चिताबिल । थः सरासर लिहां वल । मचा साप
ग्यात । घोः ख्युंख्युं धायावल । धोचा हाला हल ।

म्यानापुसे च्वनावल । मचां जितः सुनां रक्षायाइ, जितः
रक्षायाः वा धकाः पिप्पि च्या च्या स्वयाः हाला
च्वन ।

अबले भगवान् बुद्धया करुणा दृष्टि व मचा
याथाय् लाःवन । मचाया स्वः सः ताल । वस्पोल व
मचा दु थाय् विज्यानाः धया विज्यात-"छं धन्दा काय्
म्वास्ल । छन्त रक्षायायेत जि वयागु खः ।" भगवान्
बुद्धं वयात चिनातःगु खिपः फेना बिल । मचायात
जेतवन विहारे ब्वना यंका मोल्हुइकाः प्रब्रजित याना
विज्यात । मचा न्हेदं दये धुं कुम्ह । म्हासु वसः पुंका-
ब्युबले मचाया न्हुगु जीवन जुल । पुनर्जन्म जूगु थें
जुल ।

मांम्ह छेय् मचा मखन । थः माःतयाके न्यन-
"तःधिकम्ह मचा गन वन ? माःतम्हेसां धाल-"ह्लाचः
निसे पिहां वंहा दुहाँ मको नि । म्हितेगुली फल्के थूल
याकनं दुहाँ वैगु ला ।"

मिसाया जड्का वन । पिने वनाः उखें थुखें माः
जुल । मचायत लुइके मफु । मात्तु मांमा वं बले छम्हे-
स्यां धाल-छं मचायात भगवान् बुद्धं ब्वनायकल ।" ततः
पलाः यानाः व मिसा भगवान् बुद्धयाथाय् वन ।

भगवान् बुद्धं धंविज्यात-"छ मचा थ्वहे का'
छेय् ब्वनायकेगु इच्छा ला कि थनसं तोता थकेगु ?"
"गथे जूयाः जि मचा थन लाः वोगु ?" धका मांम्हेस्यां
न्यंबले जूगु खें फुकं भगवान् बुद्धं कना विज्यात ।

भगवान् बुद्धया खें न्यनाः मामेस्या मिखां स्ववि
हाल । ल्हाःबिन्तियानाः धाल-"भो भगवान्ः छलपोल
जि मचायात करुणा तथा विज्यात । जि मचा थनसं
थ च्वें । थ्व बाखनं व चिरिमां जक मसि धाइगु मखु
व्वाजु तं मसि धैगु सी दु ।

BOROBUDUR

Charles Aryanto S., Indonesia

Borobudur, an ancient Buddhist stupa, which is the biggest stupa in the world and the largest of all ancient monuments in the southern hemisphere. It has also some kind of relationship with Buddhist Nepal, history. On Baishakh day, our Buddhist community commemorates that holy day, conducting ceremony in the Borobudur complex, attended by Indonesian as well as international Buddhist community. We expect and it is a honour for us if in the future, Nepali Buddhist, coming from the land of Buddha will also attend this holy and glorious celebration.

The size of the base is 144m, it's size is 3 times bigger than the size of interntional footballfield. The Javanese Buddhist carving is about 5 km. from the entry to the end. There are 4×108 life size dhyani

Buddhas, 432 in total and 72Vajrasattva inside latticed stupa. The terminal stupa, on the top of the monument is 15. 6m in diametre. Ther are 10 stages, consist of square 3 round circular terraces.

Its name is most likely derived from Sanskrit, Vihara Buddha, Vihara means monastery, Ur means high, translated Buddhist monastery on a high place. It has the central Javanese's Buddhist style. Designed by men with very deep knowledge of Buddhist teaching. The Sailendra dynasty built it, started in the year of 824 AD. during the reign of King Samaratungga which ruled between 812 - 832, it took perhaps hundreds years to build. Earlier in 782 King Indra constructed Manjusri statue and in 778 King Dharmatungga build Kaalaasan temple for

the Goddess Tara, Nalanda inscription in India dated 860 stating King Suvarna Dwipa of Indonesia named Balaputra obtain land to build Buddhist monastery in the holy place of Lord Buddha. The monument was formerly buried under a thousand years of volcanic eruptions. Only in 1855 Borobudur was cleared of all ash, soil and thick forest.

The giant scale restoration was started in 1969. Indonesian government led by President Suharto coordinating international organisation to start restoration. The method of restoration consists of taking the ruin apart one numbering millions, numbering the stones then putting all the pieces back on by one. It is a very complicated work and they used also computer. They constructed concrete foundation because the monument was crumbling due to its giant weight, built drainage, water seepage, chemical coating to cover the surface's stone which was suffered from small destroying the stone's skin.

Borobudur is located in Central

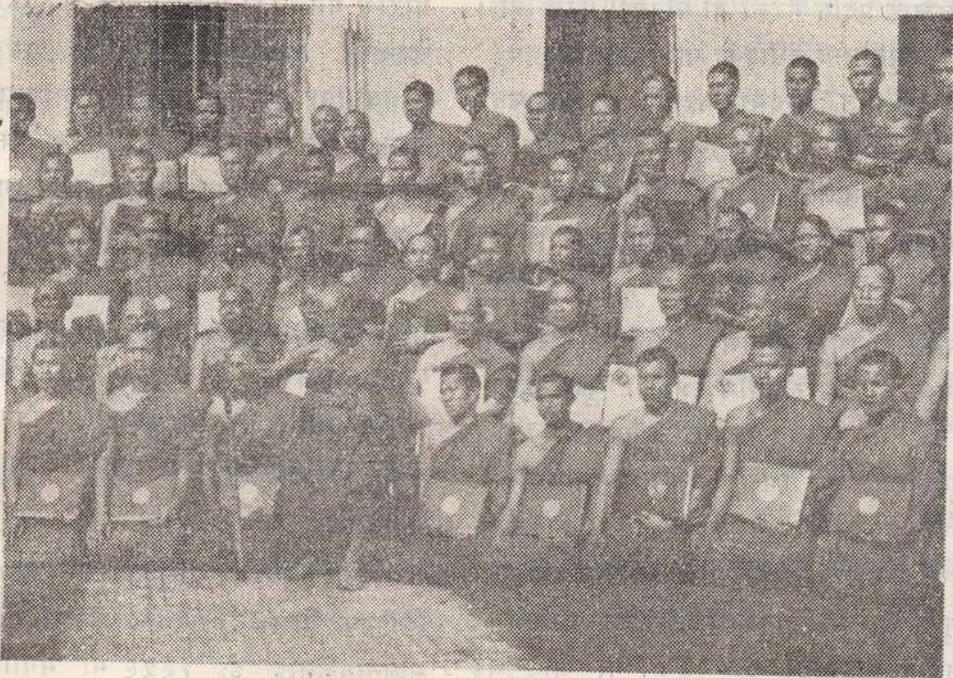
Java island. Java means rice, its name is comparable to the name of Jawalakhel in Patan Kathmandu valley. Java is an island in the country of Indonesia which consists of 13677 island in total. The national ideology is Panca Sila, Our national emblem is the bird Garuda, comparable to Nepal Garud. Our National Motto is Bhinneka Tunggal Ika which means Unity in Diversity and enshrined between the two legs of the bird Garuda. The background of Borobudur temple, Menoreh mountains looks like a miniature Himalaya.

This colossal stupa contains the holy remains of Lord Buddha, which is a very happenings. There are trees around which are descended from the original Bodhi Tree under, which Buddha attained Enlightenment. The shoot came from Ceylon, which was itself shoot brought from India under the Ashoka mission. The great King Ashoka and His dynasty also built stupas in Patan and in Chabahil near Bodhanath.

(Continued)

सम्पादकीय

भिक्षु अमृतानन्द नेपालको गौरव

बैंकको चूडालंकरण बौद्ध विश्व विद्यालयको दीक्षान्त समारोहमा विभिन्न उपाधि प्राप्त गर्नुभएका भिक्षु श्रामणे र उच्च पदाधिकारीहरूका साथ भिक्षु अमृतानन्द ।

नेपालमा बुद्धधर्मको परम्परा पूर्वकालदेखि रहिआएको छ । महायानी बौद्धहरूले विहार विहारमा स्थापना गरेका विविध मुद्राका भगवान् बुद्धका प्रतिमाका षायौं षायौं सारिपुत्र र मौद्गल्यापन दुइजना अग्रश्रावक अद्यापि विहार विहारमा देखिन्छन् । स्थाविर्वादी परम्परा

लुप्त प्रायः भई पुनर्जागरणको रूपमा आजको ६ दशक अघि यो पुनः नेपालमा देखापरेको हो । बुद्धको बुद्धत्व प्राप्तिका साथै प्रचार प्रसार भएको ब्वावहारिक धर्म श्रावक यान तै हो । यसै श्रावकयान परम्परामा भिक्षु अमृतानन्द महास्थविर आनन्दकुटी विहारमा आज रहनु-

भएको छ ।

हालै भिक्षु अमृतानन्दलाई थाइलैण्ड बैंकक-स्थित चूडालंकरण महाविद्यालय बौद्ध विश्व विद्यालयबाट बौद्ध धर्म अध्ययन सम्बन्धमा डाक्टरेट इन् बुद्धिस्ट स्टडीज डिग्री प्रदान गरेको छ । त्यस विश्वविद्यालयबाट थाइलैण्ड बाहिरका व्यक्तिलाई प्रदान गरेको यो पहिलो पटक हो । भिक्षु अमृतानन्द बधाइका पात्र हुनुहुन्छ ।

तर यति भन्दैमा वहाँको गुणको कदर गरेको हुनेछैन जबसम्म वहाँका अरू पक्षलाई बताइँदैन । वहाँले गर्नुभएको विशेष देनले वहाँ नेपालको नै गौरव हुनुहुन्छ नभनी सुख पाइँदैन ।

सन् १९१८ फर्वरीमा पात्पा तानसेन भीमसेन टोलमा जन्मनुभई १८ वर्षको उमेरमा भगवान् बुद्ध परिनिर्वाण भएको कुशीनगरमा १९३६ अगष्टमा प्रव्रजित हुनुभएका भिक्षु अमृतानन्दले पूर्ण भिक्षुत्व लिने उपसम्पदा ई. १९४० जनवरीमा श्रीलंकामा ग्रहण गर्नुभयो । वहाँले श्रामणेर प्रव्रज्या पछि बर्मा र लंकामा जानुभई पालि त्रिपिटकको अध्ययन गर्नुभयो । त्यसपछि काठमाडौं ई. १९४२ मा आउनुभई आनन्दकुटीमा स्थायी रूपमा बस्नुभएको थियो ।

पाटनको शाक्यकुलमा वहाँको चूडाकर्म हिरण्यवर्ण महाविहारमा भएको थियो । प्रव्रज्या पछि पूर्वी नेपाल भोजपुरमा ई. १९३७ मा धर्मप्रचार प्रारम्भ गर्नुभई आफ्ना गुरु भिक्षु महाप्रज्ञासँगै जेलमा थुनिनुभएको थियो । प्रधानमन्त्री जुद्धशमशेरको पालामा देश निकाला भई बर्मामा अध्यापनको लागि प्रस्थान गर्नु भएको थियो । ई. १९४२ मा स्वयम्भू किण्डोल

विहारमा आगमन गरी स्वयम्भू पर्वतस्थानमा कातिक महीनाभर धर्मदेशना गरी नेपालमा धर्म र संस्कृतिको जागरण ल्याउने प्रयत्नको शुरुआत गर्नुभएको थियो । त्रिरत्नवन्दना, धम्मपद र संक्षिप्त बुद्धजीवनी जस्ता प्राथमिक ज्ञान दिने धर्मका, पुस्तकहरू प्रकाशित गरी लेखक जीवन प्रारम्भ गर्नुभएको थियो । वि. सं. २००० मा थेरवादी भिक्षुहरू स्वदेशबाट धर्मप्रचारको अभियोगमा देशनिकालापछि सारनाथमा धर्मोदय सभाको स्थापना गरी प्रथम संगठनात्मक कार्यमा अग्रसर भई सचिवको पदभार ग्रहण गर्नुभएको थियो । ई. १९४६ अप्रीलमा पाँच सदस्यीय श्रीलंकाका शिष्टमण्डलसँगै काठमाडौं फर्केपछि भिक्षु धर्मालोक महास्थविरको स्वदेश फिर्ता गराई श्रीलंका प्रस्थान गरेको इतिहासको पानाले बुद्धधर्मका साथै आफ्नो राष्ट्रको नैतिक जागरणमा अगुवाइ गरेको कुरा आजको वहाँले पाउनुभएको उपाधिले सम्झना गराउँछ ।

ई. १९८४ मा श्रीलंकाबाट महानायक र त्रिपिटक विशारद पदबाट विभूषित भएका महानायकलाई ई. १९५९ मा मंगोलियाबाट 'गाडेन' भन्ने मानपद र ई. १९६५ मा श्रीलंका-बाट 'थेर' एवं 'नेपाल शासन शोभन सिरि धर्मरक्षित वंशालंकार, पदप्राप्त भएको थियो । ई. १९५५ मा नालन्दा पालि महाविद्यालयबाट बिशिष्ट श्रेणीमा आचार्य परीक्षा उत्तीर्ण गर्नु भएका महास्थविरलाई ई. १९७९ मा भारतको नालन्दा पालि इन्स्टिच्यूटबाट विद्यावारिधि पद प्राप्त भएको थियो ।

देश विदेशबाट यसरी सम्मनित हुने आचार्य

भिक्षु अमृतानन्द नेपालको गौरवको जीवन्त उदाहरण बनेको छ । वहाँलाई ई. १९६८ मा श्री ५ महेन्द्रबाट गोरखा दक्षिण बाहु चौथाले विभूषित गरिक्वसेको थियो भने ई. १९६८ मा श्रीलंकाको बुद्धिष्ट एकेडेमी अफ सिलोनबाट साहित्य चक्रवर्ती अथत् डी. लिट्को उपाधि प्राप्त भएको थियो ।

डा. अमृतानन्दले स्व. श्री ५ त्रिभुवसंग नारायणहिटी राजदरवारमा भेट गर्नुभएको र श्री ५ महाराजाधिराजको शुभ जन्मोत्सवमा महापरित्राण पाठको परिपाटी चलाउनुभएको थियो । श्री ५ त्रिभुवन र तत्कालीन युवराजाधिराज श्री ५ महेन्द्रको २००८ साल जेष्ठ ७ गते सवरी भएपछि, वैशाख पूर्णिमाका दिन सार्वजनिक छुट्टीको व्यवस्था भएको थियो । अखिल नेपाल भिक्षु महासंघको स्थापना गर्ने पूज्य भिक्षुले २००८ सालगा आनन्दकुटी विद्यापीठ २०२९ साल आश्विन २२ गते आनन्दकुटी विहारगुठी स्थापना गरी शैक्षिक जगत् र बौद्ध जगत्मा अविस्मरणीय कीर्तिमान सत्कार्य गरेको

कुरा आजको बैककमा प्राप्त उपाधिले कोट्याई कोट्याई सम्कना दिलाउँछ ।

१५ वर्ष अधिसम्म नेपालमा राष्ट्रभाषा नेपालीमा बौद्ध ग्रन्थ पाइनु दुर्लभ थियो भने आज वहाँले नेपाली भाषामा पचासौं बौद्ध ग्रन्थ लेखेर नेपाली साहित्यको भण्डार भरी नेपालीमा बौद्धसाहित्यको अभावलाई खट्कनुबाट बचाउनुभएको छ । यसको अतिरिक्त वहाँले नेपाल भाषा र अंग्रेजी भाषामा समेत पुस्तक रचनुभएबाट अहिले वहाँबाट ६८ वटा पुस्तक प्रकाशित भइसकेकाछन् ।

एशिया, यूरोप, अमेरिका र मध्यएशियाका मुलुकहरूमा भ्रमण गर्नुभई वहाँले शान्तिक्षेत्र नेपालको प्रचुरमात्रामा प्रचार गर्नुभएको छ । यसरी आचार्य डा. महानायक महास्थविर रहनुभएका भिक्षु अमृतानन्द नेपालको गौरव बन्नुभएको छ । हामीलाई आशा एवं विश्वास छ अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा ख्याति प्राप्तिका साथै वहाँबाट नयाँ नयाँ प्रेरणा र उत्साह शान्तिप्रिय नेपालीलाई प्राप्त भइरहनेछ ।

आर्य धर्म

पञ्चशील आर्य सत्पुरुषापिगु धर्म जूगुलि, आर्यधर्म' धका: नं धाइगु जुया च्वन ! अंगुत्तर निकाय पञ्चक नियाम गृहीसूत्रया विचरण पञ्चगुत्तर अर्थकथालय 'उत्लेख जुयाच्वगु ख: ।

वीरधर जतिविधि

(नेपाली भाषा)

अपरिहानीय धर्म

२०५४ माघ १९, काठमाडौं-

स्थानीय आनन्दकुटी विहारमा प्रत्येक पूर्णिमामा हुने कार्यक्रम अनुसार शीलप्रार्थना भई गुरु भएको बुद्ध-पूजा कार्यक्रममा भिक्षु अश्वघोष महास्थविरले भन्नुभयो- भगवान् बुद्ध मानिस भए पनि देवतामन्दा माथिका गुण भएका उत्तमोत्तम मनुष्य हुनुहुन्छ । बुद्धको कथनानुसार देवताहरूसँग पनि राग, द्वेष, मोह र ईर्ष्या रहेको हुन्छ । राग द्वेष आदि अवगुणबाट मुक्त भएका हुनाले बुद्ध देवतामन्दा माथि परेका हुन् । त्यस अवसरमा भिक्षु सुशोभनले भन्नुभयो- वैशालीमा रहेका वज्रिहरूसँग ७ प्रकारका अपरिहानीय धर्म रहनुजेल तिनीहरू पतन भएका थिएनन् । पछि राजा अजातशत्रुका महामन्त्री वर्षाकारको षड्यन्त्रले वैशाली पतन भयो । उनीहरूसँग भएका सात अपरिहानीय धर्म हो सबै एकै ठाउँमा भेलाभई छलफल गर्ने, निर्णय भएका कुरालाई कार्यान्वयन गर्ने, कुलकुमारी महिलामा बलात्कार नगर्ने, आफूमन्दा ज्येठा बाठाको सम्मान गर्ने, पूजनीय स्थानको सुरक्षा गर्ने र योग्य अतिथिको सम्मान आदि हुन् । उक्त अवसरमा भाइकाजि उपासक प्रमुख उपासक उपासिकाले आफ्नो मृत्युवृत्ति ६ दर्जनमन्दा बढी आँखा दान गर्ने संकल्प गर्नु भएको छ । यस्तै मरणोपरान्त आफ्नो

नेत्रदान दिने संकल्प गर्नेहरूमा निम्नलिखित महानुभाव-हरूको नाम र ठेगाना पनि प्राप्त भएको छ-

१. भिक्षु अमृतानन्द महानायक महास्थविर, स्वयम्भु आनन्दकुटी विहार, काठमाडौं ।
२. भिक्षु अश्वघोष महास्थविर, संघाराम, भिक्षु तालीमकेन्द्र, काठमाडौं ।
३. भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर, आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भु काठमाडौं ।
४. श्री बोधिरत्न शाक्य, त्रिशुली बजार, नुवाकोट ।
५. श्री ज्ञानवज्र वज्राचार्य, ग २।४४ डिल्लीबजार, काठमाडौं ।
६. सरस्वतीदास रंजितकार, बालाञ्ज, महेन्द्रपाक काठमाडौं ।
७. श्री रघुवर रंजितकार, नेकु ल. पु. बडा नं. ४
८. श्री हिरालाल डंगोल, चारखुट्टापटि, बालाञ्ज, बडा नं. ६ काठमाडौं ।
९. श्री रत्नबहादुर माली, वट्ट मुजि बहाल फसिकेव, काठमाडौं ।
१०. श्री भाइकाजि रंजितकार, ५/३३२ मञ्जुश्री टोल, काठमाडौं ।
११. श्री हर्षवहादुर रंजितकार, काजि जैसिदेवल

- काठमाडौं ।
१२. श्री अमरबहादुर गुर्खग ४/६३२ ब्रह्मटोल, काठमाडौं ।
१३. श्री कृष्णबहादुर महर्जन, धुसिदोल पांगा, वडा नं १, काठमाडौं ।
१४. अनगारिका सुमना, तुंछे नरदेवी, ब्लक नं. ३/३६ काठमाडौं ।
१५. श्रीमती राधिका रजित, ४/३७२ मञ्जुश्री टोल, काठमाडौं ।
१६. रत्नमाया शाक्य, लगन टोल, काठमाडौं ।
१७. पूर्णकुमारी रजितकार, नेखू ल. पु. वडा नं ४ ज ब्लक नं. ४/५८८
१८. चन्द्रशोभा गुर्खग ४/६३२ ब्रह्मटोल, काठमाडौं ।
१९. रत्नदेवी माली, वटु फसिकेव, ब्लक नं ८/४०१ काठमाडौं ।
२०. रत्नमाया, किम्डोल, काठमाडौं ।
२१. न्हूछे राया महर्जन, मनमय्जु गाउँ पञ्चायत ।
२२. धनमय्जु महर्जन, मचौल, काठमाडौं ।
२३. चन्द्रमाया महर्जन, मचौली पुखूसि काठमाडौं ।
२४. तुलसिमाया, लगन गोफले, काठमाडौं ।
२५. पञ्चमाया रजितकार, मजिपाट संजेश्वरी, काठमाडौं ।
२६. कर्णकुमारी, ७/५३ चिकंमुगल टोल, काठमाडौं ।
२७. श्रीमती प्रेमशोभा शाक्य, जनबहाल, काठमाडौं ।

धर्म देशना

२०४४ माघ २८, काठमाडौं ।

यहाँको आनन्दकुटी विहारमा श्रीलङ्काका विचित्र धर्मकथिक पूज्य कोट्टुगोड धम्मावास अधिकरण संघनायक महास्थविरबाट आनन्दकुटी विहारमा धर्मदेशना सम्पन्न भयो । धर्मदेशना गर्दै वहाँले भन्नुभयो- नेपाली बौद्ध-

हरूको श्रीलङ्कासँग घनिष्ठ सम्बन्ध भएको हुनाले एउटा दुःखको कुरा यहाँ बताइरहेको छुं । आजकल श्रीलंकामा दशा खराब भइराखेको छ । उत्तरतिरवाट तामिलहरूले मात्र दुःख दिइरहेकोमा दक्षिण लंकाका क्रान्तिकारी सिंहलहरूबाट पनि हिंसाको काम भइरहेको छ । यो धर्म र जातिको कुरा होइन मात्र राजनैतिक कुरा हो । देशलाई स्वतन्त्र राख्न तामिलहरूसँग झगडा भइराखेको हो । मानिसले धर्ममा लागि रहेको भए दशा खराब हुने नै थिएन । सो अवसरमा आनन्दकुटी विहार गुठीका सदस्य - सचिव भिक्षु मैत्रीले धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभएको थियो ।

सोही दिन असन दगूबहालमा आयोजित समारोहमा धर्मदेशना गर्दै महास्थविर धम्मावासले भन्नुभयो- श्रीलङ्कामा नेपालीहरूलाई जति सम्मान छ त्यति नेपालमा श्रीलङ्काकालाई उति नै सम्मान प्राप्त छ, कारण हामी दुबै आपस्तमा आफन्त हौं । कपिलवस्तुका राजा बुद्धोदनका भाइ अमितोदनका नाति भद्रकच्चायन श्रीलंकामा गएर त्यहाँका राजपरिवारसँग विहा गर्नुभयो । त्यसरी नै भद्रकच्चायनकी बहिनी अनुराधाको पनि श्रीलंकामा नै विवाह भयो । उनैको नामबाट अनुराधापुर भन्ने स्थान नै रह्यो । सो अवसरमा नेपाल श्रीलंका बौद्ध परिषद्का अध्यक्ष मेवाकाजी कंसाकारले स्वागत भाषण र परिषद्का तर्फबाट भीम बहादुरले उपहार प्रदान गर्नुभएको थियो ।

त्यस्तै सोही दिन साँझ ठिमी पाटी विहारमा धर्मदेशना गर्नुहुँदै पूज्य धम्मावासले मनुष्य जीवन उन्नत र सुखमय पार्न आयु, वर्ण, सुख, बल र प्रज्ञा नभनहुने कुरा हो भन्नुभयो । त्यहाँ धर्मपूजाको रूपमा प्राप्त भएको दक्षिणा सोही पाटी विहारको संरक्षण सुधारको

लागि वहाँले अर्पण गर्नुभयो । सो अवसरमा धर्मसुन्दर बज्राचार्यले पाटीविहारको परिवय दिँदै स्वागत भाषण गर्नुभएको थियो र ठिमीमा उत्पादन हुने नेवारी संस्कृतिका पुनर्लोहक उपहार पूज्य महास्थविरमा प्रदान भएको थियो ।

विविध स्थानमा धर्मदेशना

२०४४ माघ २६, काठमाडौं—

यहाँको बौद्धस्थित चुच्चेपाटीमा श्रीलंकाका धम्मावास महास्थविरले धर्मदेशना गर्दै सरल तरीकासँग बुद्धजीवनीबारे धर्मदेशना गर्नुभयो । सो बेला पद्मराज शाक्यबाट १२ इंच अग्लो बुद्धमूर्ति उपहार प्रदान भएको थियो ।

सोही दिन संधाराम मिश्र तालीम केन्द्रमा १२ बर्षका प्रदिपलाई धीम्मिक नामकरण गरी प्रवृजित गराउनुहुँदै प्रवृज्या जीवनमाथि प्रकाश पार्नु हुँदै धर्मदेशना गर्नुभएको थियो उक्तअवसरमा तालीमकेन्द्रका सुपरिवेक्षक मिश्र सुशोभनले स्वागत भाषण तथा शान्तरत्न शाक्यले धन्यवाद ज्ञापन गर्नुका साथै संधारामका दाता रत्नमाया शाक्यले दुइवटा ऊनी त्रिलोचना उपहार दिनु भएको थियो ।

यसैगरी साँझ कीर्तिपुर नगरमण्डप कीर्तिविहारमा धर्मदेशना गर्नुहुँदै महास्थविर धम्मावासले श्रीलंकामा मिश्रपरम्परा बुद्धका पालादेखि कसरी सम्बन्ध कायम रह्यो भन्ने विषयमा धर्मदेशना गर्नुभयो । सो बेला मिश्र सुदर्शनले नेपालमा बुद्धधर्म प्रचारका लागि श्रीलंकाबाट गरेको सहयोग कहिल्यै विर्सन सकिन्न भन्नुभयो । त्यस बेला उपहार पनि प्रदान भएको थियो । मिश्र धम्मावासले ठाउँ ठाउँमा सिंहली भाषाबाट गर्नुभएको धर्मदेशनालाई उल्लेख गर्दै मिश्रहरू अमृतानन्द महास्थविर, मिश्र अश्वघोष महास्थविर र मिश्र मंत्री हुनुहुन्छ ।

बुद्धजयन्ती मनाउन सहयोग

२०४४/ माघ १७, काभ्रे पलाञ्चोक

यहाँको बनेपामा गठित बुद्धजयन्ती समारोह समितिका कोषाध्यक्ष विक्रम शाक्यले प्रस्तुत गर्नुभएको आय-व्यय विवरण अनुसार २५३० अं बुद्धजयन्तीको अवसरमा २७५०/५० आम्दानी र त्यतिकै खर्च तथा ३१ अं मा २५७१/- आम्दानी भई १८९०/५० बचत हुन आएको छ । यसमा अरू विविध आम्दानी सहित रु. ६०००/- मुद्दती खातामा राखिएको कुरा थाहा हुन आएको छ ।

बुद्ध पूजा

२०४४ पौष २४, पाल्पा—

यहाँको आनन्दविहारमा काठमाडौंको नेपाल महा-यात बुद्धधर्म संघ बुद्धपूजाको आयोजनामा सहभागी हुँदा वद्रीरत्न बज्राचार्यले धर्मदेशना गर्नुभएको थियो । सो अवसरमा ज्ञानमाला संघका अध्यक्ष नगेन्द्र शेखर बज्राचार्य, ज्ञानमाला समाका अध्यक्ष कृष्णप्रसाद शाक्य, पाल्पा शाखा धर्मोदयसभाका अध्यक्ष चिनियालाल बज्राचार्य, उद्योग वाणिज्य संघका अध्यक्ष दशरथमुनि शाक्य, तानसेन नगर पंचायतका उप-प्रधानपंच भूप्रमान बाट बुद्धधर्मबारे मन्तव्य व्यक्त गर्नुभयो । सो बेला तीर्थनारायण मानन्धरले पाल्पामा आउने काठमाडौं बासीले संस्कृति समेत वोकेर ल्याएको कुरा चर्चा गर्नुभयो । त्यस बेला धर्मको नाममा चढाइएको रु. ६२०७/- चाँदीको छत्र सहितको चैत्यमा चढाइनुका साथै भव्य बुद्धपूजा सम्पन्न भयो ।

बौद्ध जातक विषयमा प्रवचन

२०४४ माघ १६, काठमाडौं—

धर्मोदय समा धर्मदूतसमितिको आयोजनामा स्थानीय बुद्धविहारमा भएको जातक सम्बन्धि प्रवचन कार्यमा मिश्र

मुद्रणले पालि जातक, संस्कृत अवदान, शिला र चित्र-
मा कुंदिएका र चित्रित गरिएका जातक कथा एवं
नेपालमा प्रचलित ३२ जन्मका र १०८ जन्मका कथा
रूपमा प्रचलित विशेषतः महासत्व, मणिचूड जातकको
विशेषतः माथि प्रकाश पार्नु भयो ।

सो बेला भू. पू. मंत्री भुवनलाल प्रधानले बुद्धका
उपदेशका र शैली मध्येमा जातक भित्र, सहयोगी, आ-
माबाबु र बन्धुबान्धव भएर आदर्श र उपदेश दर्शाउने
प्रकारको हो भन्नुभयो । त्यसै बेला भक्तिदास श्रेष्ठले
बुद्धधर्मका संस्कृति वारेमा प्रकाश पार्नु भएको थियो ।

सिटी अफिस

२०४४ माघ १५, काठमाडौं-

१५ वर्ष अघिदेखि निरन्तररूपमा प्रकाशित हुँदै
आएको बुद्धधर्म सम्बन्धी नेपालको पुरानो मासिक
पत्रिकाको कार्यालय आनन्दकुटी विहारमा रहेको
छ । ग्राहकहरूको सम्पर्कमा सुविधा होस् भनी सिटी
अफिसको रूपमा संधाराम भिक्षु तालीम केन्द्र क्षेत्रपाटी
ढल्कोमा स्थापना गरेको छ । सो सिटी अफिसको फोन नं.
२-१५०२० रहेको छ ।

वार्षिक सभा र संघदान

२०४४ फागुन १३, काठमाडौं-

यहाँको ॐ बहालस्थित मञ्जुश्रीनक महाविहार
संरक्षण सुधार सघको चौथो साधारण सभा र संघदान
कार्यक्रम सत्वपूजा सहित संघका अध्यक्ष सानु शाक्यको
समापतित्वमा सम्पन्न भयो । संघका उपाध्यक्ष पूर्णरत्न
शाक्यद्वारा भगवान् बुद्धको प्रतिमामा पुष्पअर्पण गरी
शुरू भएको त्यस समारोहमा सघका सदस्य-सचिव
सुवर्ण शाक्यले ६३६६०/५० आम्दानी भएको र त्यति नै
खर्च भएको आय व्यय विवरण प्रस्तुत गर्नुभयो । त्यस्तै
वहाँले गत वर्षमा भएको कार्य विवरण, हाल चलिरहेको
को कार्यविवरण एवं अर्को वर्षमा गरिने कार्यविवरणको
प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नुहुँदा सानो ठूलोको भेदभाव नहुने
गरी, आफ्नो पन नहराउने र न म्हासिने गरी पैसा नभ-
एको अभिज्ञाप कसैले मोन नपर्ने गरी, एकता कायम
हुने गरी संघ अन्तर्गत रहेर सामूहिक 'वन्द्याभिषेक' चूडा-
कर्म सम्पन्न भएको कुरा सहर्ष अवगत गराउनुभयो ।

त्यसबेला कार्यकारिणी सदस्य जुलुभकाजी शाक्यले
विहारको एकतामाथि प्रकाश पार्दै यस विहारले बुद्धको
शोषण विरुद्धको नीतिबाई अपनाई विहारको माध्यम-
ले सबै एकै ठाउँमा बली समाज सुधारमा दरिलो
कदम चालिएको कुरा सराहनीय छ भनी बताउनु भयो ।
यस्तै विहारका गुरु पुरोहित गृह्यहर्ष बज्राचार्यले दान-
माहात्म्यमाथि प्रकाश पार्नु भएको थियो ।

बौद्धगीतवाट शुरू भएको त्यस समारोहमा विहार-
का संघ परिवालाई ७७ घर परिवारबाट अन्न मिष्टान्न
सहित दक्षिणा दान प्रदान भएको थियो ।

भिक्षु अमृतानन्दलाई उपाधि प्रदान

२०४४ माघ १६, थाइलैंड-

यहाँको बैंक बाट महाश्रातु स्थित चूडालंकरण
बौद्ध विश्वविद्यालयले आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महा-
नायक महास्थविरलाई बौद्ध धर्ममा अध्ययनशील रही
धर्मप्रचार प्रसारमा अथक प्रयास गरेको मा डक्टरेटको
उपाधि प्रदान गरेको छ । संघ उपराजाको प्रमुख
अतिथ्यमा भएको दीक्षान्त समारोहमा अन्य ३ जना
महानुभावलाई पनि डक्टरेटको उपाधि प्रदान गरिनुका
साथै २०० जन बी. ए. पास गरेका भिक्षु श्रामणेरहरू-
लाई पनि प्रमाणपत्र प्रदान गरिएको थियो । विश्व-
विद्यालयको नियमानुसार सजाइएको समाभवनमा
भएको त्यस समारोहमा दीक्षान्तका मन्व्यविधि
अपनाएको थियो ।

भिक्षु-अमृतानन्द महानायक महास्थविरलाई
प्रदान गरिएको त्यस प्रकारको उपाधि त्यस विश्व
विद्यालयले विदेशी विद्वान् लई दिएको मा पहिलो
हो भन्ने कुरा शिक्षाध्यक्ष भिक्षु डा. खेमपालले
बताउनुभयो । सो दीक्षान्त समारोहमा आनन्द-
भूमिका सम्पादक सुवर्ण शाक्यको पनि उपस्थिति थियो ।

स्वागत समारोह

२०४४ फागुन ७ काठमाडौं-

स्थानीय ढल्को लुतिस्थित भिक्षु तालीम
केन्द्रमा संधाराम भिक्षु तालीम केन्द्र तथा श्रीलंका
बौद्धपरिषदको संयुक्त आयोजनामा मित्रराष्ट्र गणतन्त्र
श्रीलंकाका माननीय आयुर्वेद सम्बन्धी मन्त्री डब्लु:

जे. एम. लोकुवण्डारको सम्मानमा एक स्वागत समारोहको आयोजना गरेको छ । उपसंघनायक भिक्षु शाक्यानन्द महास्थविरसमक्ष पंचशील प्रार्थना भई गुरु भएको त्यस समारोहमा नेपाल श्रीलंका बौद्ध परिषद्का अध्यक्ष मेबाकाजी कंसाकारले स्वागत माषण गर्नुहुँदै गणतन्त्र श्रीलंकाको नाउँ स्मरण गर्ने बित्तिकै नेपाल र श्रीलंकाका बीच भगवान् बुद्धको समयदेखि नै सम्बन्ध भएको कुराको सम्झना आउँछ भन्नुभयो । यसै सिलसिलामा वहाँले रेडियो संचारको माध्यमबाट श्रीलंकासित धेरै नजीक रहेको र नेपालभाषा मातृभाषा भएका नेपाली जनताहरू पनि श्रीलंका रेडियोबाट लाभान्वित भएको कुरा बताउनुभयो । सो अवसरमा संचाराम भिक्षु तालीम केन्द्रका व्यवस्थापक भिक्षु मंत्रीले उक्त तालीम केन्द्रको परिचयका साथै गतिविधि प्रस्तुत गर्नुभयो ।

त्यसबेला नेपालका लागि श्रीलंकाका मानार्थ महाबाणीज्यूदूत कर्ण शाक्यले १५०० वर्षअघिदेखि दुई देशका बीच सम्बन्ध रहेको र बुद्धिष्ट कौन्सिलले राम्रो तरिकी गरेको कुरामाथि प्रकाश पार्नुहुँदै श्रीलंकाको नेपालप्रतिको श्रद्धा र सद्भावनाको सराहना गर्नुभयो ।

त्यस्तै प्रमुख अतिथि श्रीलंकाका आयुर्वेद सम्बन्धी मन्त्री डब्लु. जे. एम. लोकुवण्डारले भन्नुभयो- श्रीलंका सानो देश भएपनि त्यहाँ आफ्नै प्रकारको भाषा, संस्कृति, र चित्रकला छ । हाम्रो संस्कृति बचेको नेपालकै सहयोगले हो । बुद्धको जन्म लुम्बिनीमा नभएको भए यस्तो सम्बन्ध र सहयोगको वातावरण हुने थिएन । बुद्ध सुकेको होइन फुलेको फूल हो अतः बौद्धहरू फुलेर बस्नुपर्छ । बुद्ध शरण गच्छ मि भन्दैमा धार्मिक जिम्मेदारी पूरा हुँदैन । यसका लागि उपसकहरू पनि असल हुनु आवश्यक छ । केटाकेटीलाई राम्रो शिक्षा दिएर बुद्धशासनमा राख्नुपर्छ । बच्चालाई राम्रो पार्न आफै राम्रो बस्नुपर्छ । यसको लागि पञ्चशील राम्ररी पालन गर्नुपर्छ । म यस तालीम केन्द्रको लागि सबै सहयोग पुऱ्याउन कोशीश गर्नेछु । भिक्षु अमृतानन्दले पाएको दुःखको सम्झनाले मलाई मेरो हृदयमा कोट्याउँछ । वहाँको गुणको मूल्यांकन अहिले नभए पनि वहाँको

अवशेषपछि संक्षेप पछुताउनु पर्नेछ र वहाँको गुणलाई सहस्त्रवार सम्झनुपर्नेछ । यहाँ बुद्धका वंशज शाक्यहरू रहेकोले नेपाल धन्य रहेको छ । हाम्रो देशमा यस प्रकारका शाक्य जाति छैनन् । देवताहरूको आग्रहमा भगवान् शाक्यकुलमा जन्मनुभएको हो । यसैले शाक्यकुल नेपालको लागि गौरव हो । यहाँ बुद्धशासनलाई बचाउनुपर्छ ।

सभापतिको आसनबाट भिक्षु महानायक महास्थविर अमृतानन्दले भन्नुभयो- कोलम्बोको इतिहासमा परमधम्म विरिखेण स्थापना भए जस्तै यहाँ पनि यो तालीम केन्द्र स्थापना भएको छ । भिक्षुहरूले ठूलो त्याग र बलिदान गर्न चाहन्छ तापनि यहाँ सफलता पाउन सकेको छैन । समम्या तुरुन्त समाधान हुँदैन धैर्य गरी पर्ख्नुपर्छ । म शारीरिक रूपमा अस्वस्थ छु तापनि भिक्षु समुदायलाई उठाउन चाहन्छु ।

उक्त अवसरमा तालीमकेन्द्रबाट श्रीलंकाका प्रधानमन्त्री रणसिधे प्रेमदासलाई पढाईने पत्रको उद्देश्य र सारांश तालीमकेन्द्रका कार्यकारिणी सदस्य सुवर्ण शाक्यले सुनाउनुभएको थियो ।

सो अवसरमा अतिथिलाई भीमबहादुर श्रेष्ठबाट नेपाली टोपी र संचारामका दाताः द्वारिकादास तथा रत्नमायाद्वारा उपहार स्वरूप तस्वीर प्रदान भएको थियो । सोबेला शान्तरत्न शाक्यले बौद्धगान गर्नुभएको थियो र तालीम केन्द्रका सुपरिवेक्षक भिक्षु सुशोभनले धन्यवाद ज्ञापन गर्नुहुँदै कुनै पनि कार्यक्रम शान्तरूपमा सञ्चालन गरिनुपर्ने कुरा बताउनुभयो र श्रीलंका सरकारबाट तालीम केन्द्रलाई सहयोग प्राप्त हुने आशा व्यक्त गर्नुभयो ।

★ [नेपालभाषा] ★

अनिच्छावत संखारा

२०४४ माघ १, पाल्पा-

थनया तानसेन टक्सार त्वाःया धर्मसेवी मयजु धनलक्ष्मी वज्राचार्यया ५५ दैय दिवंगत जुल । वस्पोलयात सुखावती भुवनयवास लायेमा धकाः थनया सकल धर्मबन्धुपिसं कामना याःगु दु । नापं शोकसन्तप्त परिवारप्रति समवेदना नं व्यक्त याःगु दु ।

